

www.humak.fi

Opinnäytetyö

”Enkeli taivaan lausui näin”

Virren 21 käännökset viitotulle puheelle ja tukiviittomille

Sanna Lamminaho

Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus
(240 op)

(4/2019)

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus

Tekijä: Sanna Lamminaho

Opinnäytetyön nimi: ”Enkeli taivaan lausui näin” Virren 21 käännökset viitotulle puheelle ja tukiviittomille

Sivumäärä: 49 ja 13 liitesivua

Työn ohjaaja: Hanna-Kaisa Turja

Työn tilaaja: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkohallitus, Maria Lindberg ja Riitta Kuusi

Opinnäytetyössä tuotettiin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkohallitukselle tutun jouluvirren ”Enkeli taivaan lausui näin” käännökset viitotulle puheelle ja tukiviittomille. Kirkkohallitus julkaisee ne verkkosivuillaan.

Käännöksissä sovellettiin lähtötekstikeskeistä- ja kommunikatiivista käännösteoriaa. Työelämänohjaajien neuvoilla oli suuri merkitys virren hengellisen sanoman välittämisessä. Kirjallinen osuus käsittelee käännöstöitä lähtötilanteista valmiisiin käännöksiin.

Käännökset tuovat ensimmäiset virsikäännökset viitotulle puheelle ja tukiviittomille Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivuille. Käännökset laajentavat tilaajan verkkosivuilla olevien materiaalien määrää ja saavutettavuus hengellisissä tuoksissa paranee.

Opinnäytetyönä tuotetut käännökset hyödyttävät viitottua puhetta ja tukiviittomia käyttäviä. Käännöksiä voivat hyödyntää myös kaikki heidän kanssaan toimivat henkilöt, niin läheiset kuin ammattilaisetkin.

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Interpreting and Linguistic Accessibility

Author: Sanna Lamminaho

Title: " From heaven above to earth I come " translation of hymn 21 for signed speech and speech-supporting

Number of Pages: 49 and 13 attachment pages

Supervisor: Hanna-Kaisa Turja

Subscriber: Church Council of Evangelical Lutheran Church of Finland, Maria Lindberg and Riitta Kuusi

In the thesis, the translations of the familiar Christmas hymn "From heaven above to earth I come" were produced for signed speech and speech-supporting sings. The subscriber of translations is the Church Council of the Evangelical Lutheran Church of Finland. The products can be published on the website of Church Council.

The source-based and communicative translation theory has been applied to translations. Advice of job counselor played an important role in communicating the spiritual message. The translations are processed from the beginning to the finished translations.

Translations increase the amount of material on the website of the Evangelical Lutheran Church in Finland. There are not any translations of the signed speech and speech-supporting sings on subscriber's website before.

The translations benefit people who use signed speech and speech-supporting sings, and also theme who work with these people, relatives as well as professional people.

Keywords: hymn, signed speech, speech-supporting sings, translation, accessibility

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	6
2.1	Kirkko ja saavutettavuus	8
2.2	Virsi 21	10
3	KOMMUNIKOINTI	11
3.1	Viitottu puhe	12
3.2	Tukiviittomat	13
4	KÄÄNTÄMINEN	15
4.1	Hengellinen käänöstyö	18
4.2	Laulujen käänöstyö.....	19
4.3	Käänösratkaisut viitotun puheen käänöksessä	20
4.4	Käänösratkaisut tukiviittoma käänöksessä	25
4.5	Käänösten taltioiminen	30
5	POHDINTA	32
	LÄHTEET	34
	LIITTEET	37
	LIITE 1 Virsi 21 ”Enkeli taivaan lausui näin”	37
	LIITE 2 ”Enkeli taivaan lausui näin” virren glossit viitotulle puheelle.....	39
	LIITE 3 ”Enkeli taivaan lausui näin” virren glossit tukiviittomille.....	43
	LIITE 4 Viitotun puheen työryhmän suositus Viitotulle puheelle	47

1 JOHDANTO

Kirkolliskokous antoi vuonna 2009 Kirkkohallitukselle tehtävän laatia saavutettavuusohjelma. Tämän pohjalta eri alojen asiantuntijoita toimi ohjelmaryhmässä ja laati vuosina 2010–2012 saavutettavuusohjelman, joka nykyään näkyy keskeisesti Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työssä. Saavutettavuudella tarkoitetaan ihmisten mahdollisuutta osallistua sekä olla osallisina heidän ominaisuuksistaan riippumatta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2012, 2,4.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkohallituksen verkkosivuilla on runsaasti erilaista tietoa kirkosta, sen tapahtumista, toiminnasta ja kirkkoon liittyvistä asioista. Verkkosivuilta löytyy materiaalia eri kielillä sekä eri kieliyhteisöille. (Kirkkohallitus 2019.) Kyseisiltä verkkosivuilta löytyy kuitenkin hyvin vähän vielä materiaalia viitotulle puheelle ja tukiviittomille. Kirkon verkkosivuilta löytyy entuudestaan kymmenenkäskyä ja jumalanpalveluskaava viitotulle puheelle ja tukiviittomille.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen kehittämistyö. Toiminnallisella opinnäytetyöllä tarkoitetaan työtä, jonka tuloksena syntyy aina jokin konkreettinen tuote (Vilka & Airaksinen 2003, 51). Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkohallitukselle virsikirjan virren 21 ”Enkeli taivaan lausui näin” (liite1) käännökset viitotulle puheelle ja tukiviittomille. Käännösten on tarkoitus laajentaa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivuilta löytyvien materiaalien määrää viitotulle puheelle ja tukiviittomille olevissa käännöksissä. Käännökset taas osaltaan ovat parantamassa saavutettavuutta.

Tämän opinnäytetyön tilaajana on Suomen-evankelisluterilaisen kirkon Kirkkohallitus. Suomen evankelis-luterilainen kirkko mainitaan usein tässä opinnäytetyössä ja jatkossa viittaankin pelkällä sanalla kirkko tässä opinnäytetyössä Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon.

Käännösten tekemisissä olen käyttänyt lähtötekstikeskeistä käännösteoriaa ja kommunikatiivista käännösteoriaa. Keskeinen merkitys käännöksiä tehdessä on ollut myös työelämänyhteyshenkilöiden ammattitaidolla hengellisen sanoman viestittämisessä. Lähtötekstikeskeinen käännösteoria on ollut tärkeässä osassa käännöksissä, mikä tarkoittaa, että lähdetekstiä on haluttu muokata mahdollisimman vähän käännöksiin (Hytönen 2006, 76). Kommunikatiivista käännösteoriaa olen käyttänyt silloin, kun

lähdeteksti ei ole kertonut kaikkea sitä informaatiota, jota käännökset ovat tarvinneet käännettäessä niitä toisen kieliyhteisön tarkasteltavaksi (Kumpulainen 2015, 28).

Käännöksistä hyötyvät viitottua puhetta ja tukiviittomia käyttävät, jotka ovat puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja. Viitotussa puheessa viitotaan vastaanottajalle lähes kaikki sanat ja tukiviittomissa viitotaan puheen tukena vastaanottajalle tarpeellisia sanoja. Molemmissa on puhe tai selvä huulio ja viittomat ovat puhekielen mukaisessa järjestyksessä. (Haaksilahti 2012, 146–148.) Huuliolla tarkoitetaan sanojen muodostamista huulilla ääneen tai ilman ääntä samassa järjestyksessä ja samanaikaisesti, kun viittomia tuotetaan puheen tueksi (Lappi & Malm 2012, 47). Viitottua puhetta käyttävät huonokuuloiset, kuuroutuneet sekä sisäkorvaistutteen käyttäjät (Laurén 2006, 202, 215). Tukiviittomia käyttävien kirjo on suurempi. Kehitysvammaisten, autististen sekä joidenkin huonokuuloisten kanssa käytetään tukiviittomia puheen tukena. Tukiviittomia voivat käyttää myös lapset, joilla on puheen viivästymä tai kielellinen erityisvaikeus. (Takala 2016, 44.) Viitotusta puheesta kerrotaan tarkemmin luvussa 3.1 ja tukiviittomista luvussa 3.2.

Opinnäytetyöni tuloksena on ”Enkeli taivaan lausui näin” (liite1) virren käännökset viitotulle puheelle ja tukiviittomille, jotka löytyvät kirkkohallituksen verkkosivuilta tämän opinnäytetyön julkaisemisen jälkeen. Käännökset tuovat kyseiselle verkkosivustolle ensimmäisen virsi käännöksen viitotulle puheelle sekä tukiviittomille. Viitottua puhetta tai tukiviittomia käyttävät voivat siis jatkossa saavuttaa virren sanoman halutessaan milloin haluavat ja katsoa sen kirkkohallituksen verkkosivuilta. Saavutettavuutta käsitellään tarkemmin luvussa 2.1.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

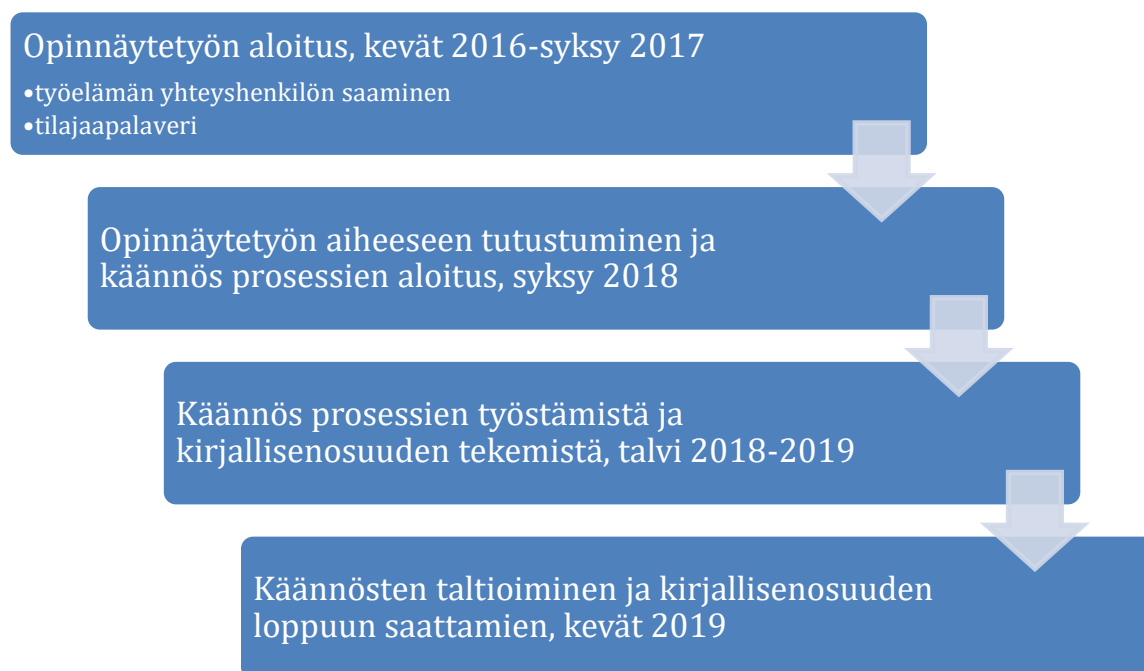
Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on virren 21 ”Enkeli taivaan lausui näin” (liite1), käännökset viitotulle puheelle ja tukiviittomille. Opinnäytetyön tilaajana on Kirkkohallitus ja valmiit tuotokset julkaistaan kirkon verkkosivuilla, jossa on muitakin viitotulle puheelle ja tukiviittomille julkaistuja tuotoksia. Käännökset laajentavat saavutettavuutta kirkon tuotoksissa.

Keväällä 2016 Riitta Kuusen ollessa pitämässä Humanistisessa ammattikorkeakoulussa Kuopiossa opetusta kirkollisista tulkkauksista, hän kertoi kirkon olevan kiinnos-

tunut yhteistyöstä opinnäytetöiden tekemiseen. Tämän kohtaamisen jälkeen otin häneen yhteyttä asian tiimoilta ja näin alkoi keskustelumme heidän tarpeistaan ja siitä, kuinka voisin opinnäytetyölläni niihin vastata. Monien mielenkiintoisten vaihtoehtojen jälkeen opinnäytetyöni aiheeksi valikoitui joulunajan virren ”Enkeli taivaan lausui näin” (liite1) käännökset viitotulle puheelle ja tukiviittomille. Aloitin opinnäytetyön yhteistyön kuurojen pappi Riitta Kuusen kanssa ja hän oli työn loppuun asti mukana virren käännöstyössä. Opinnäytetyöni edetessä tilaajan taholta vaihtui työelämän yhteyshenkilöksi Maria Lindberg, joka on viittomakielen asiantuntijana Kirkkohallituksella. Käännöstöiden aikana olin aktiivisesti sähköpostiyhteydessä työelämänyhteyshenkilöiden kanssa, ja tapasin muutaman kerran Riitta Kuusen.

Kirkon verkkosivuilla on viittomakielelle kattavasti käännöksiä. Sieltä löytyy esimerkiksi erilaisiin kirkollisiin toimituksiin tarkoitettuja rukouksia, Raamatun tekstien käännöksiä ja virsiä. (Kirkkohallitus 2019.) Myös ”Enkeli taivaan lausui näin” (liite1) virsi on siellä viittomakielelle käännettynä (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019). Verkkosivuilla on vielä huomattavasti suppeammin käännöksiä viitotulle puheelle ja tukiviittomille, ja tarkoituksena onkin materiaalin lisääminen. Tämän työn myötä sivuilla on ensimmäinen virsi viitotulle puheelle sekä tukiviittomille. (Kirkkohallitus 2018a; Kirkkohallitus 2018d.)

Opinnäytetyöni on virsi, joten täytyi löytyä taltioitu äänite, jota voitiin käyttää käännösten lähtötekstinä. Lähtötekstillä tarkoitetaan käännöksissä tekstiä, josta käännetään (Saksa 2004, 10). Viitottu puhe ja tukiviittomat ovat puheen tukena samanaikaisesti olevia kommunikointimuotoja, joissa on tarkoituksena, että ääni ja viittomat ovat yhtä aikaa (Haaksilahti & Laatikainen 2012, 147–148). Lähtötekstissä oli tärkeä ottaa huomioon, että siinä on kaikki säkeistöt laulettuna sekä selkeä laulanta, jotta siihen on helppo yhdistää viittomat. Käännösten tilaajan yhdyshenkilönä oleva Riitta Kuusi etsi sopivan lähtötekstin, joka sopi hyvin tähän käyttöön. Virsivisan sivuilta löytyi sopiva virsi, joka on käännösten lähtötekstinä (Virsisiva, 2018).

Kuvio 1. Yllä oleva kuvio kuvaa opinnäytetyöprojektin etenemistä ajallisesti työelämän yhteyshenkilön saamisesta työn loppuun asti.

2.1 Kirkko ja saavutettavuus

Kirkko haluaa ottaa huomioon toiminnassaan ihmisten kyvyt ja tarpeet toimia. Saavutettavuudella on suuri merkitys kirkon toimien taustalla. (Kirkkohallitus 2018c.) Seuraavaksi kuvaan sitä, mitä saavutettavuudella oikein tarkoitetaan ja kuinka sitä pyritään toteuttamaan.

Marraskuussa 2009 kirkolliskokous antoi Kirkkohallitukselle tehtävän laatia saavutettavuusohjelma. Vuosien 2010–2012 välisenä aikana ohjelmatyö ohjelmaryhmässä toimi eri alojen asiantuntijoita, jotka laativat tämän pohjalta saavu kirkon saavutettavuusohjelman, joka näkyy kirkon työssä keskeisenä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2012,3).

Saavutettavuudelle on lähteestä riippuen hieman erilaisia määritelmiä. Valtionvarainministeriön sivuilla saavutettavuus tarkoittaa digitaalisten verkkosivujen, sovellusten ja niiden sisältöjen mahdollistamista kaikille siten, että ne olisivat ymmärrettävyydessään ja käyttöominaisuuksiltaan sellaisia, että kuka tahansa voi ne saavuttaa. Fyysinen saavutettavuus määritellään sivujen mukaan esteettömyydeksi. Kun taas kirkon saavutettavuus ohjelmassa saavutettavuudella tarkoitetaan kokonaisvaltaisesti asioiden

saavutettavuutta yhteiskunnassa, niin digitaalisten kuin fyysistenkin asioiden saavutettavuutta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2012, 6-7; valtionvarainministeriö, 2018.) Opinnäytetyössä saavutettavuutta käsitellään kirkon näkemyksen mukaan.

Saavutettavuudella tarkoitetaan, että kaikilla ihmisillä on mahdollisuus halutessaan osallistua asioihin ja olla osallisena riippumatta mahdollisista erilaisista ominaisuuksista. Saavutettavuuden tarkoituksena on ihmisten yhdenvertaistaminen. Jokaisella pitäisi olla mahdollisuus saavuttaa yhteiskunnallisia asioita samalla tavalla. Saavutettavuuden esteenä ei saisi olla rajoitettu tarjonta asioihin, vaan asiat pitäisi tuottaa mahdollisimman esteettömästi, jotta ne saavuttaisi mahdollisimman monta kansalaista. Harvaa asiaa voi toteuttaa yhdellä tavalla siten, että se saavuttaisi erilaiset ihmiset. Saavutettavuuden toteutumiseksi asioita pitää toteuttaa monella tavalla. Asioihin on hyvä tuottaa vaihtoehtoja, jotta jokainen voi valita itselleen sopivan vaihtoehdon, siten, että hän saavuttaisi asian parhaiten. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2012, 6, 12–21.)

Kirkko pyrkii vastaamaan osaltaan nykypäivän haasteisiin saavutettavuuden moninaisuudessa. Kirkkohallituksen verkkosivuilta löytyy tietoa niin suomeksi, ruotsiksi, selkokielellä, viittomakielellä, viitotulla puheella kuin tukiviittomillakin (Kirkkohallitus 2018b). Jotta kirkko pystyisi vastaamaan paremmin nykypäivän haasteisiin, on materiaalia tuotettava koko ajan lisää. Tämä opinnäytetyö mahdollistaa ”Enkeli taivaan” (liite1) virren saavutettavuutta, mikä mahdollistaa niin viitottua puhetta kuin tukiviittomia käyttäviä osallistumaan paremmin kyseisen virren laulamiseen.

Vuonna 2010 julkaistun Suomen vammaispoliittisen VAMPO 2010–2015 ohjelman mukaan kaikilla on oltava yhtäläiset mahdollisuudet toimia ja elää yhteiskunnassa. Valtion asettamat lait ja säädökset koskevat myös kirkkoa, koska kirkko on osa yhteiskuntaa. Näin ollen kaikilla tulisi olla mahdollisuus osallistua ja olla osallisina myös kirkon erilaisissa toimissa ominaisuuksistaan riippumatta. Kirkko pyrkii parhaalla mahdollisella tavalla vastaamaan tähän, koska kirkko ja seurakunnan toiminta on tarkoitettu kaikille. Kirkon saavutettavuus kattaa saavutettavuutta hyvin monella tavalla. Se pyrkii vastaamaan seuraaviin osa-alueisiin: fyysinen saavutettavuutta, viestinnän saavutettavuutta, osallistumismahdollisuus, yhdenvertaisuus ja taloudellinen saavutettavuus. Silloin saavutettavuus toteutuu, kun jokainen kuka haluaa, voi osallistua,

saada tietoa, kokea seurakunnassa yhteyttä sekä halutessaan olla toiminnassa osallisena tai aktiivisesti mukana. Kirkon tulee siis poistaa erilaisia esteitä, liikkumisen, näkemisen, kuulemisen ja ymmärtämisen osa-alueilta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2012 6, 12–14, 16,21.) Tämä opinnäytetyö mahdollistaa ”Enkeli taivaan lausui näin” (liite1) virteen osallistumisen laajenevan. Käännöksiä voi katsoa kaikki halukkaat ja niistä hyötyvät. Käännökset ovat tarpeen viitottua puhetta ja tukiviittomia käytäville, mutta myös heidän kanssaan toimiville henkilöille.

2.2 Virsi 21

Käännöstä tehdessä tulee kääntäjän tutustua lähtötekstin taustoihin mahdollisimman hyvin tunteakseen teksti läpikotaisin (Ingo 1990, 110). Tässä luvussa kerrotaan ”Enkeli taivaan lausui näin” (liite1) virren taustoista ja lähtökohdista.

”Enkeli taivaan lausui näin: Miks hämmästyitte säikähtäin? Mä suuren ilon ilmoitan maan kansoille nyt tulevan” (liite1). Näillä sanoilla alkaa Martti Lutherin juuri ennen joulua 1534 kirjoittama jouluvirsi. Alkuperäisessä virressä oli 15 säkeistöä, jotka Luther kirjoitti lapsille seimikuvaelmaksi. Virressä on ajatuksena, että lapset ja enkelit vuorolaulavat ja se loppuu Jumalan ylistykseen. Seuraavana vuonna 1535, virsi painettiin Wittenbergin virsikirjaan. (Väinölä 2018). Virren lähtökohtana oli Luukkaan evankeliumin 2. luku, joka on tuttu jouluevankeliumi (Hynninen 1993, 22).

Vuonna 1605 Hemminki Maskulainen suomensi virren vapaasti virsikirjaansa. Maskulaisen vapaassa suomennoksessa oli 12 säkeistöä, virsi alkoi seuraavilla sanoilla: ”Enkel` `paimenill` puhui sanoill` näill` : Sangen hyvän sanoman sanon teill` , Ilon teill` ihanan ilmoitan, Kuin Jumalalt` julki teill` suodaan”. Kun 1800-luvulla sitten uudistettiin virsikirjaa, myös tämän virren kieliäsu uudistettiin nykyaikaisemmaksi. Silloin virren suomensi Elias Lönnrot, hän suomensi uudestaan kaikki 15 säkeistöä, mutta uuteen virsikirjan virteen tuli vain 10 säkeistöä Julius Krohnin muokkaamana. (Väinölä 2018).

”Enkeli taivaan lausui näin” (liite1) virsi on suurimmalle osalle suomalaisista tuttu virsi. Monille kyseiseen virteen voi liittyä muistoja esimerkiksi lapsuudesta koulun joulujuhlissa, jossa virsi on usein laulettu. (Väinölä 2018.) Monet varmaan pystyvät ulko-muistista yhtymään ensimmäisen säkeistön laulamiseen virren tutuilla sanoilla. Tällaisia muistoja ei välttämättä synny tulkkauksen kautta, koska jokainen tulkkaus voi

olla erilainen. Jokainen tulkki tulkkaa erilailla ja kääntäjä kääntää erilailla. Samanlaisia käännöksiä on mahdoton tuottaa. Tämä johtaa siihen, että jokaisella kerralla tilanteessa on erilainen käännös ja vastaanottajat saavat uuden kokemuksen tilanteesta. Valmiit käännökset taas johtavat siihen, että asioihin tulee mielikuvia ja muistikuvia tilanteista, joissa on kuullut saman asian ja voi halutessaan helpommin yhtyä lauluun tietäen, kuinka laulu etenee. (Aaltonen ja Laukkanen 2015, 276).

Tässä opinnäytetyössä on lähtötekstinä nykyään käytössä olevan virsikirjamme virren 21 ”Enkeli taivaan lausui näin” mukaiset sanat. Tämä on uusi käännös virrestä, ja sanat ovat Julius Krohnin kääntämät. (liite1.)

3 KOMMUNIKOINTI

Pystyäkseen kommunikoimaan ihminen tarvitsee siihen itselleen toimivan menetelmän. Suurimmalla osalla ihmisistä tämä menetelmä on puhuminen. Annamme toisillemme viestejä puheella, jolla on jokin merkitys. Tilanteeseen liittyy myös paljon tiedostamatonta toimintaa, jota viestitämme ympärillemme, kuten ilmeet, eleet, kehon asennot, katse ja läheisyys. Osalle ihmisistä puheen tuottamisessa, vastaanottamisessa tai molemmissa on kuitenkin haasteita. Näitä ihmisiä varten on erilaisia menetelmiä, jotta viestiminen sujuisi paremmin. On kuitenkin tärkeä muistaa, että ollessa vuorovaikutus tilanteessa henkilön kanssa, jolla on puutteita puheen tuottamisessa, vastaanottamisessa tai molemmissa, ongelma ei ole yksin hänen vaan molempien osapuolten. (Huuhtanen 2012a, 12,15).

Kun puhuminen on haasteellista, on olemassa useita erilaisia puhetta tukevia tai korvaavia keinoja, kuten kuvia ja graafisia merkkejä tai viittomia (Papunet 2018a; Laurén 2016,215; Ketonen, Launonen, Ikonen, Salmi, Palmroth, Röman & Mattinen 2014, 204). Puheen ymmärtämisen, tuottamisen tai molempien ongelmien takana voi olla monia eri syitä mm. kehitysvammaisuus, CP-vamma, kehitykselliset kielihäiriöt, aivo-vammat tai jokin neurologinen sairaus. Puhekyvyn voi myös menettää sairauden tai onnettomuuden myötä. Puheen tuottamisessa voi olla puutteita joko kokonaan tai väliaikaisesti. Edellä mainituissa tapauksissa pyritään löytämään puhetta tukeva ja/tai korvaava menetelmä muille henkilöille viestittämiseen. (Huuhtanen 2012a, 15; Papunet 2018a.)

Tämän toiminnallisen opinnäytetyönä syntyneet käännökset ovat tarkoitettu puheen tueksi. Niissä on mukana ääni, jonka lisäksi on tuotettu sanoja korostamaan viittomiseen perustuvia käännöksiä. Käännökset on tehty viitotulle puheelle ja tukiviittomille, jotka ovat ei-avusteisia kommunikointikeinoja (Haaksilahti & Laatikainen 2012, 146). Seuraavissa luvuissa kerron tarkemmin näistä kommunikointikeinoista, joille tämän toiminnallisen opinnäytetyönä olevat käännökset ovat syntyneet.

3.1 Viitottu puhe

Viitottu puhe - viitottu suomi, ennen käytettiin pääosin nimitystä viitottu suomi, mutta nykyään on vakiintunut käyttää termiä viitottu puhe. Näillä tarkoitetaan kuitenkin samaa asiaa. (Lappi ja Malm 2012, 47.) Opinnäytetyössäni käytän termiä viitottu puhe. Viitottu puhe on sekoitus kahdesta kielestä: viittomakielestä ja puhutusta suomen kielestä. Viitotussa puheessa käytetään yhtä aikaa viittomakielestä lainattuja viittomia ja puhetta tai selvää huuliota. Huuliolla tarkoitetaan sanojen muodostamista huulilla äänen tai ilman ääntä samassa järjestyksessä ja samanaikaisesti kun tuotetaan viittomia puheen tueksi. (Lappi ja Malm 2012, 47; Takala 2016, 43.)

Viitottu puhe on kuuroutuneille ja huonokuuloisille tarkoitettu kommunikaatiomenetelmä. Viitottu puhe on kommunikaatiomenetelmä, joka tukee huulilta lukua, joten sen pohjalla on puhuttu kieli ja sen rakenne. Viitotussa puheessa on aina samaan aikaan viittoma ja puhe tai selvä huulio. Viitotussa puheessa käytetään samoja viittomia sekä sormiaakkosia kuin viittomakielessä, mutta erona on kielen rakenne. Viitottuun puheeseen voi ottaa joitakin rakenteita viittomakielestä, mutta haasteen tuo viitotun puheen samanaikaisuus huulion ja viittoman kanssa. (Laurén 2006, 215.)

Viitottua puhetta käyttävät huonokuuloiset, kuuroutuneet ja sisäkorvaistutteen käyttäjät. Huonokuuloiset käyttävät usein joko kirjoitusta tai viitottua puhetta kommunikoinnin apuna. Usein tämän määrittelee milloin kuulon aleneminen on tapahtunut ja osaako henkikö viittoa vai ei. Kirjoittaminen on monelle helpompi, kuin viittomien opetteleminen, jos kuulon aleneminen on tapahtunut myöhemmällä iällä. Osa saattaa itse opetella viittomaan, mutta jos vastaanottajat eivät opettele viittomaan, moni huonokuuloinen turvautuu huulilta lukuun tai kirjoittamiseen varsinkin läheisten kanssa

kommunikoinnissa. Myöhemmin aikuisikäällä kuuroutuneet ja viittomien opettelemisen myötä käyttävät usein viitottua puhetta viittomakielen sijaan, koska he ovat oppineet ensin suomen kielen. He omaksuvat harvoin täysin viittomakieltä, vaan heidän viittomansa lähentelee paljon viitottua puhetta. Sisäkorvaistuteen saaneista henkilöistä osa käyttää myöhemmin viitottua puhetta joissakin tilanteissa, joissa istutteen käyttö ei onnistu tai sen avulla ei kuule tarpeeksi hyvin. Tämä edellyttää sen, että henkilö osaa viittoa, hän on esimerkiksi ennen kuin on saanut istutteen, niin hän on opetellut viitottua puhetta. Tällaisia tilanteita joissa ei sisäkorvaistutteen avulla kuule voi olla esimerkiksi tilanteet, joissa on paljon ihmisiä tai muuta melua, jolloin puheen erottaminen voi sisäkorvaistutteen avulla olla vaikeaa. Lisäksi on tilanteita joissa istutetta ei voi käyttää, esimerkiksi sauna ja uiminen ovat tällaisia. Viitottu puhe on monelle hyvä kommunikointikeino tällaisissa tilanteissa. (Laurén 2006, 201–203, 2015; Takala 2016, 43.)

Viitotulle puheelle on tehty suositukset sen käytöstä, tarkoituksena kehittää viitottua puhetta. Suositusten toivotaan leviävän viitottua puhetta käyttävien keskuudessa. Otan nämä suositukset huomioon viitotun puheen käännoistä tehdessä. (liite4.)

Opinnäytetyön tuloksena syntyneen viitotun puheen käännoistyön vaiheista kerron luvussa 4.3. Virren glossit viitotulle puheelle löytyvät tämän opinnäytetyön liitteestä 2.

Glossilla tarkoitetaan viittoman merkitsemistä vastaavalla sanalla muistiin. Näitä perusmuodossa olevia sanoja, jotka viittaavat viittomiin kutsutaan sitten glosseiksi. Glossit kirjoitetaan yleensä suuraakkosin, jotta ne on helppo erottaa muusta tekstistä. Glossit voivat koostua myös useammasta sanasta, jos viittomalle ei löydy yhden sanan vastinetta. (Savolainen 2000, 192.)

3.2 Tukiviittomat

Tukiviittomilla tarkoitetaan viittomakielen viittomia, joita käytetään puheen tukena samanaikaisesti puhuttaessa. Tukiviittomien viittomat, ovat viittomakielestä lainattuja viittomia. Tukiviittomissa viitotaan lauseen keskeiset sanat, lauseessa esiintyvässä järjestyksessä. Tukiviittomissa viittomista puuttuu viittomakielen säännöt ja rakenteet. (Huuhtanen 2012b, 28; Papunet 2018b.)

Tukiviittomat kulkevat helposti mukanaamme: kehomme, eleemme ja ilmeemme. Tukiviittomat sopivat puheen tueksi henkilöille, joilla on puheen ja kielenkehityksen häiriö, tukemaan kommunikointia. Tukiviittomat sopivat kaikille ketkä pystyvät käsillään tulkitsemaan liikkeitä ja tuottamaan niitä itse. Tämä onkin tukiviittomien yksi parhaista puolista verrattuna moneen muuhun puhetta tukevaan ja/tai korvaavaan vaihtoehtoon. (Huutonen 2012b, 27; Papunet 2018b.)

Tukiviittomilla viitotaan viestistä keskeiset sanat, jotka viestittävät vastaanottajalle asian ydinsanomana. Tukiviittomissa ei ole mitään ohjeistusta, mitä sanoja viitotaan tai montako sanaa kyseisestä lauseesta. Tarkoituksena on viittoa se tai ne sanat, joita halutaan vastaanottajalle lauseesta korostaa aina tilanteen mukaan. Viittomien valintaan vaikuttaa kommunikointi kumppanin tarpeet kussakin tilanteessa. (Haaksilahti & Laatikainen 2012, 147.) Tämä tekeekin tukiviittomille olevan käännöstyön haasteelliseksi, koska käännöksellä ei ole yhtä yksittäistä vastaanottajaa. Näin ollen käännöksen tulisi olla mahdollisimman keskeiset sanat viestittävä käännös, jolloin se voisi palvella mahdollisimman montaa vastaanottajaa.

Tukiviittomat kehittävät puheen tuottamista ja ymmärtämistä, joten on tärkeää aina puhua oikeassa järjestyksessä ja tuoda viittomat esille puheen tuoton mukaisessa järjestyksessä. Käyttäessä tukiviittomia niiden käyttäjä yleensä vaistomaisesti yksinkertaistaa sanomaansa ja hidastaa puhetta, jolloin viestin vastaanottaminen on helpompaa. (Huutonen 2012b, 28.) Tässä työssä ei näitä voi kuitenkaan toteuttaa, vaan viesti, jonka päälle on tukiviittomat tuotettu tulee tallenteelta samoilla sanoilla ja nopeudella kaikille.

Tukiviittomia voivat käyttää hyvin monet ihmiset monista erilaisista syistä johtuen. Tukiviittomia voivat käyttää lapset, joilla on puheen viivästymä tai kielellinen erityisvaikeus. Kehitysvammaisten, autististen sekä joidenkin huonokuuloisten kanssa käytetään tukiviittomia puheen tukena. (Takala 2016, 44.)

Opinnäytetyön tuloksena syntyneen tukiviittoma käännöstyön vaiheista on kerrottu kohdassa 4.4. Virren glossit tukiviittomille löytyvät tämän opinnäytetyön liitteestä 3.

4 KÄÄNTÄMINEN

Kääntäminen on vähintään kahden kielen välillä tapahtuvaa kielen siirtämistä toiselle kielelle. Käännöstyössä käytetään kielestä, josta käännetään, termiä alku- lähtö- tai lähdekieli ja kielestä, jolle käännetään, termiä tulo- tai kohdekieli. (Saksa 2004, 10.)

Kääntämisen ja tulkkauksen ero on sen valmisteluun käytetty aika. Tulkkaus tapahtuu kyseisessä hetkessä ja tuotosta ei voi yleensä korjata tai muokata. Kääntämisessä taas kääntäjä muokkaa tuotosta moneen kertaan ennen lopullista käännöstä. (Roslöf & Veitonen 2006, 109.)

Käännösprosessille on nykyään monia erilaisia teorioita ja näkemyksiä. Monet kääntäjät näkevätkin käännöstyönsä erilailla muihin kääntäjiin verrattuna. 1990-luvun alussa Oulun yliopiston pohjoismaisten kielten laitoksen tekemän tutkimuksen mukaan kääntäjät kuvaavat käännösprosessia hyvin erilailla. Tutkimuksen mukaan suurin yhteinen kuvaus on itse käännösprosessin kolmeen jakaminen. Tätä käännöstyön kolmiojakamista kääntäjät kuvaavat hyvin erilaisin termein, mutta ajatuksena on sama asia. Kääntäjien kolmeen osaan jaottelu koostuu tekstin läpilykemisestä sekä tutustumisesta tekstiin, toisesta vaiheesta eli kääntämisestä ja kolmannesta eli muokkaamisesta. (Sorvali 1996, 7, 111–112.)

Käännösteorioita on monia erilaisia ja ne auttavat kääntäjiä kääntämisessä ja eteen tulevien ongelmien ratkaisemiseksi. Erilaiset käännösteoriat antavat kääntäjille työkaluja käännöstyössä eteen tulevien ongelmien ratkaisemiseksi. (Roslöf & Veitonen 2006, 108–109.)

Skoposteorian mukaan käännöksessä on tärkeintä ottaa huomioon käännöksen tarkoitus lähtötekstin sijaan. Teorian mukaan kääntäjät eivät pysty tuottamaan samaa informaatiota kuin lähtötekstissä on, vaan he pyrkivät käännöksessä siihen lopputulokseen, mikä on käännöksen tarkoitus. (Hytönen 2006, 71.)

Lähtötekstikeskeisissä käännösteorioissa kääntäminen aloitetaan siitä, että lähtötekstiä muokataan hyvin vähän. Käännöksiin pyritään saamaan samat elementit kuin lähtötekstissä on ja vastaanottajille halutaan tarjota samanlaiset kokemukset. (Hytönen 2006, 76.)

Kommunikatiivinen käännösteoria lähestyy kääntämistä toimintana, jonka tarkoituksena on muuttaa jonkin kieliyhteisön tuote toisen kieliyhteisön tarkasteltavaksi. Kommunikatiivisessa kääntämisteoriassa lähtötekstistä ei saa kaikkia mahdollisia tietoja, vaan kääntämisessä on pohdittava, mihin tarkoitukseen teksti käännetään. Entä kenelle teksti käännetään? Näiden kysymysten jälkeen kääntäjä voikin alkaa miettiä, miten teksti on mahdollista kääntää. (Kumpulainen 2015, 28.) Käännöksissä tulee ottaa huomioon käännettävälle vastaanottajalle ominaisia piirteitä, jolloin suora kääntäminen ei onnistu. Perimmäisen ajatuksen kääntäminen on näin ollen tärkeämpää. (Vehmas-Lehto 2008, 18.)

Tulkkaus- ja käännöstilanteissa on omat tavoitteensa tilanteesta riippuen. Kääntäjällä on kuitenkin aina vastuu käännöksestä ja siinä tulee huomioida käännöksen tarkoitus. Kääntäjän tulee olla selvillä käännöksen kohteen erityispiirteistä ja ajatusmaailmasta. (Hytönen 2006, 82.) Opinnäytetyön tuotoksina syntyneiden käännösten kääntämisessä olen erityisesti ottanut huomioon käännösten hengellisen taustan. Näin ollen valmiiden tuotosten tulee olla käännetty sillä ajatuksella, mitä hengellinen taho haluaa viestittää vastaanottajilleen tuotoksillaan. Hengellisissä käännöksissä on tärkeää pyrkiä saamaan vastaanottajalle sama kokemus kuin lähtöteksti tarjoaa (Humphrey & Alcorn 2007, 341).

Opinnäytetyön pohjalta syntyneissä käännöksissä olen käyttänyt useimpia käännösteorioita pyrkien parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen. Käännöksissä otin erityisesti huomioon lähtötekstin, siinä olevan hengellisen sanoman sekä lähtötekstin olevan virsi. Olen soveltanut käännöksissä lähtötekstikeskeistä käännösteoriaa säilyttäen hengellisen sanoman mahdollisimman samana. Pääosin olen kuitenkin käyttänyt kommunikatiivista käännösteoriaa pyrkien tuottamaan lähtötekstin toisen kieliyhteisön tarkasteltavaksi. Kommunikatiivinen käännösteoria on ollut myös hyvänä apuna hengellisen kääntämisen apuvälineenä. Virressä on ollut kohtia, joissa lähtöteksti ei ole kertonut kaikkea sitä informaatiota, jota kieliyhteisöstä toiseen olevissa käännöksissä voi tarvita. Tällaisissa kohdissa on tarpeellista saada asioihin sellaista lisätietoa, jota lähtöteksti haluaa viestittää. (Kumpulainen 2015, 28.)

Kääntämisen aloitin tutustumalla virteen, josta on kerrottu luvussa 2.2. Virren taustatietojen jälkeen aloin tutustumaan virteen ja sen sanomaan kokonaisuutena. Käännöksiä tein osittain yhtä aikaa ja välillä keskittyen vain toiseen käännökseen. Kääntäessä

oli tärkeää miettiä virren keskeisen sanoman viestittämistä eteenpäin. Käännökset ovat hengellisiä käännöksiä ja olikin hyvin tärkeää ottaa se huomioon kääntäessä. Monessa kohdassa mietin käännösten eroja ja yhtäläisyyksiä. Mitä viiton samalla tavalla ja missä kohdassa on käännösten erot? Erot voivat olla joissakin kohdissa hyvinkin pieniä. Tarkoituksena oli kuitenkin tehdä kaksi erilaista käännöstä, viitotulle puheelle ja tukiviittomille. Monessa kohdassa viittomien pois jättäminen vaikutti kuitenkin paljon virren sisältöön, mikä vaikutti myös tukiviittomille olevan käännöksen viittomamääriin. Sekä viitottu puhe että tukiviittomat ovat puheen tukena olevia kommunikatiokeinoja. Viitotussa puheessa viitotaan lähes jokainen sana puhekielen mukaisessa järjestyksessä, kun taas tukiviittomissa viitotaan puheen tukena viestin merkityksen kannalta keskeiset sanat puhekielen mukaisessa järjestyksessä. (Haaksilahti & Laatikainen 2012, 147–148.) Näin ollen tukiviittomille tuotettu käännös on mahdollisimman yksinkertainen ja sisältää viestin merkityksen kannalta mahdollisimman vähän viittomia.

Virteen tutustumisen vaiheessa perehdyin myös muihin viitotun puheen ja tukiviittomien tuotettuihin käännöksiin sekä viittomakielellä tuotettuun ”Enkeli taivaan lausui näin” (liite1) virteen. Viitotulle puheelle ja tukiviittomille ei ole yhtään käännöstä virsistä. Kirkkohallituksen verkkosivulta löytyy kymmenen käskyä ja Jumalanpalveluskaava viitotulle puheelle ja tukiviittomille. (Kirkkohallitus 2018a, d; Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019). Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyvien käännösten on tarkoitus tulla sivuille täydentämään materiaalia. Mielestäni kirkollisten tuotosten yhtenäisyys on tärkeä, jotta vastaanottaja ymmärtää viestin parhaalla mahdollisella tavalla katsoessaan eri tuotoksia. Näin ollen on oleellista pyrkiä käyttämään mahdollisuuksien mukaan samoja viittomia ja viittomaratkaisuja käännöksiä tehdessä.

Virteen tutustumisen jälkeen aloitin tekstin kääntämisen. Monissa kohdissa tekstiin tutustumisen vaiheessa oli tullut jo mielikuvia tekstin kääntämisestä, ja olinkin kirjoittanut niitä ylös. Näin ollen onkin hankala täysin erottaa käännöstyössä tekstiin tutustumista ja kääntämistä, koska se sujui osittain päällekkäin. Kääntämisen vaiheessa palasin usein tekstin pariin ja välillä tuntui aivan kuin olisi aivan uudella tavalla nähnyt saman tekstin. Käännöksissä halusin ajatella työn tarkoitusta ja tilaajaa. Käännöksiä tehdessä mietin kuinka käännökset palvelisivat mahdollisimman monia vastaanottajia. Viitottua puhetta ja tukiviittomia käyttävien henkilöiden kirjo on suuri, joten ei ole

olemassa yhtä ja ainoaa vaihtoehtoa. Työn haasteena olikin löytää mahdollisimman keskivertokäännökset, jotta ne palvelisivat mahdollisimman monia.

Kääntämisen kolmas ja viimeinen vaihe on muokkaaminen. Se on kääntämisen pisin vaihe. Muokkaus vaihetta olisi voinut jatkaa vaikka kuinka pitkälle. Kun käännökset olivat mielestäni valmiit, aloin harjoitella kuvauksia varten. Tässä vaiheessa mieleeni tuli vielä uusi käännösratkaisu itseltä että työelämänohjaajilta. Näin ollen muokkauksista jatkui aina viimeisiin päiviin asti ennen kuvauksia.

Viittomissa on myös huomioitu käännöksen olevan virsi, jolloin mahdollisuuksien mukaan viittomiin on otettu molemmat kädet mukaan, jolloin laulullisuus paranee. Laulullisuutta olen ajatellut myös viittomien venyttämisesssä. Joissakin kohdissa viittomat ovat ikään kuin pidennettyjä ja hitaita, jolloin ne pystyvät paremmin jatkumaan seuraavaan viittomaan sulautuen.

Myöhemmin käsittelen tarkemmin käännöstoissa eteen tulleita haasteita ja niiden ratkaisuja. Luvussa 4.3 käsitellään viittotulle puheelle ja luvussa 4.4 tukiviittomille, molemmissa luvuissa käsittelen keskeisiä ratkaisuja säkeistö kerrallaan. Käsitellessä viittomaratkaisuja olen käyttänyt glossaamista kirjoittaen viittomat suuraakkosin erottamaan, milloin tekstissä on kyse viittomista.

4.1 Hengellinen käännöstyö

Kaikkien erityisalojen tulkkaminen vaatii tulkilta kyseiseen alaan perehtymistä. Myös hengellisen kääntämisen sanoman kohdalla on näin. Tulkki on kuin tekninen apuväline, joka välittää viestiä eteenpäin. Silti on hyvä muistaa, että tulkki on yhtälailla tunteva ja elävä. On mahdollista että tulkin oma näkemys uskonnollisiin asioihin välittyy hengellisiä asioita tulkatessa. (Riihimäki 1994, 54.)

Edellisessä luvussa käsittelinkin kääntämistä ja sitä että kääntämisen yksi keskeisimmistä tavoitteista on pystyä välittämään samaa tarkoitusta eteenpäin kuin mitä lähtöteksti on (Hytönen 2006, 71). Tämä on mielestäni hengellisessä käännöksessä hyvin keskeistä ja kaikki lähtee siitä, että välittää parhaalla mahdollisella tavalla sitä hengellistä sanomaa eteenpäin mitä lähtöteksti haluaa kertoa.

Hengellisissä käännöksissä on tärkeää ottaa huomioon hengellinen näkökulma ja tehdä käännökset vastaamaan hengellistä sanomaa. Hengellisiä näkökulmia on myös

monia, jotka tulee ottaa huomioon. (Humphrey & Alcorn 2007, 341.) Tämän opinnäytetyön pohjalta tehdyt käännökset on tehty evankelis-luterilaisen hengellisyyden mukaan. Hengellisistä tilaisuuksista tekee usein vaikean laulut, erilaiset rituaalit ja näissä olevat runolliset ilmaisut (Humphrey & Alcorn 2007, 342).

On esitetty kysymys, pitäisikö hengellisissä tilaisuuksissa olevien tulkkien hengellisten tavoitteiden olla tilaisuuden järjestäjien kanssa samat, jotta tulkki pystyisi välittämään samaa hengellistä sanomaa eteenpäin, kuin muu seurakunta saa kokea? (Riihimäki 1994, 54). Tähän on mielestäni vaikea vastata, mutta tätä ajatusta miettien olen ottanut erityisesti huomioon Kirkkohallituksen yhteyshenkilöiden Maria Lindbergin ja Riitta Kuusen ajatukset. Heillä on mielestäni paras näkemys asiaan tässä yhteydessä, koska he työskentelevät kirkon palveluksessa. Itse Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvana toivon, että olen ymmärtänyt virren sanoman parhaalla mahdollisella tavalla ja pystyn sen hengen mukaan viestittämään sitä eteenpäin.

4.2 Laulujen käännöstyö

Musiikki ja laulut vaikuttavat meihin ihmisiin hyvin henkilökohtaisesti ja jokaiseen eri tavalla. Musiikin ja laulujen kääntäminen onkin hyvin haastavaa jo senkin takia. Musiikin ja laulujen kääntäminen on aina osittain henkilökohtaisen kokemuksen jakamista. Puhuttujen kielten kulttuuriin laulut ja musiikki kuuluvat paljon vahvemmin kuin viittomakieliseen kulttuuriin, josta viittomat on lainattu viitottuun puheeseen ja tukiviittomiin. Useissa tilaisuuksissa on kuitenkin lauluja tai musiikkia, joita tulkki kohtaa työssä. Tällaisissa tilanteissa valmiit käännökset usein auttavat tulkkia. (Roslöf & Veitonen 2006, 170–172.) Laulujen tulkkaamisessa on keskeistä viestittää samankaltainen tunnelma ja rytmi. Tällöin laulun sisältöön ja merkitykseen on tärkeä perehtyä etukäteen. (Riihimäki 1994, 53.)

Laulujen ja tämän opinnäytetyön käännöstöitä ajatellen virsien kääntämisessä ja tulkkaamisessa tulkin on tärkeää laulaa virttä samaan aikaan tai käyttää huuliota. Tällöin myös virren sävelmän rytmi on helpompi säilyttää. (Riihimäki 1994, 52.)

Virret ovat hengellisiä lauluja joissa kokonaisuudella on suuri merkitys. On tärkeää huomioida virttä kääntäessä virren tunnelma ja sävy, joka niissä on. Virsiä ei voi kääntää sanasta sanaan, vaan kääntämisessä on tärkeä huomioida virren keskeinen ajatus ja sen viestittäminen. (Kuusi 2019, Kuopio.)

4.3 Käännösratkaisut viitotun puheen käännöksessä

Viitotun puheen käännöstä aloittaessa tutustuin viitotun puheen työryhmän julkaisemiin suosituksiin viitotun puheen käytöstä ja kääntämisestä. Käännöstä tehdessä otin nämä suositukset huomioon. Suositusten tarkoituksena on viitotun puheen yhtenäistämisen ja nämä suositukset löytyvät tämän opinnäytetyön liitteestä 4.

Suosituksissa on tilan käytöstä ohjeistus, että sitä tuli käyttää mahdollisimman pienellä alueella, jotta huulio olisi mahdollisimman selkeä. Käännöksissä olen pyrkinyt minimoimaan liikkeitä siten, että niitä olisi helppo katsoa ja huulio olisi myös selkeä. Työn edetessä oli kuitenkin todettava, että liikkeitä ei voi täysin minimoida, koska silloin virren laulullisuus ja elollisuus häviää. Alkuun virressä oli hyvin minimaaliset liikkeet. Saaden niihin hieman lisää elollisuutta oli liikkeiden laajuuksia hieman lisättävä. Liikkeistä tuli laajempia eikä pää ei ole aivan niin paikoillaan kuin alkuun. Tämä oli kuitenkin mielestäni virsien käännöksien kannalta hyvin oleellinen ja keskeinen asia, että virteen tuli laulullisuutta ja eloisuutta, vaikka samalla piti hieman soveltaa suosituksia viitotusta puheesta.

Suosituksissa verbien kielto-ominaisuuksissa voi joskus olla useampi kieltäminen. Olenkin virren muutamassa kohdassa pohtinut, olisiko useampi kieltäminen tarpeen, vai riittääkö kieltoisanan kohdalla oleva viittoma. Näistä ratkaisuista on tarkemmin kunkin säkeistön kohdalla pohdinta.

Seuraavaksi käsittelemme virren viittomien valintoja säkeistö kerrallaan. Mitä keskeisiä asioita nousi esille käännöstyössä? Sekä mitkä olivat käännöstyössä haasteellisia kohtia? Tässä luvussa käsittelemme viitotulle puheelle tehtyä käännöstä ja luvussa 6 tukiviittomille. Tarkemmat glossit virsien käännöksiin löytyy liitteestä 2 viitotulle puheelle ja liitteestä 3 tukiviittomille.

”Enkeli taivaan lausui näin:
Miks hämmästyitte säikähtäin?
Mä suuren ilon ilmoitan
maan kansoille nyt tulevan.” (liite1.)

Virren ensimmäisessä säkeistössä Enkeli tulee ilmoittamaan maailmaan suurta viestiä. Säkeistön lopussa oleva ”tulevan” sanan kohdalla mietin asiayhteyttä. Mistä viiton ilon tulevan? Virren vanhaa käännöstä tutkiessa löysin tähän kohtaan olevan käännöksen:

”Taivaasta ilosanoman Mä tuln ilmoittamahan” (Similä 2009, 24). Tässä tulee hyvin ilmi mistä viesti tulee, joten ratkaisinkin kohdan viittomalla avokämmenellä ylhäältä alas, kuvainnollisesti taivaasta maailmaan tulevan. Saadakseni virteen laulullisuutta olen ottanut TULLA viittomaan kaksi kättä, jotka kuvastaa viestin tuloa taivaasta. Viestin suunta oikealta ylhäältä on myös merkityksellinen. Jumala viitotaan ylös oikealle, joten viesti tulee samasta suunnasta. Sanan ”maan” kohdalla valitsin viittoman MAA-PALLO, koska sanalla viitataan mielestäni koko maailman kaikkiin kansoihin eikä vain siihen maahan mihin lapsi syntyi.

”Herramme Kristus teille nyt
on tänään tänne syntynyt,
ja tää on teille merkiksi:
seimessä lapsi makaapi.” (liite1.)

Säkeistössä lauletaan ”merkiksi”, tällä sanalla viitataan siihen kuinka enkeli tuli kertomaan maailmaan viestiä lapsen syntymästä. Tässä kohdassa mietin, olisiko pitänyt viittoa esimerkiksi KERTOJA, kun ensimmäisessä säkeistössä kuitenkin puhutaan lausumisesta. Päädyin viittomaan kuitenkin neutraalin viittoman MERKKI, koska virressäkin lauletaan merkiksi, joten huulio olisi kuitenkin niin. Viitotun puheen työryhmän suosituksissa kerrotaan myös viittomaan sanan merkityksen mukaan (liite4).

Säkeistössä mainitaan ensimmäisen kerran seimi tässä virressä. Millainen seimi oli? oliko seimi jalallinen, jossa päädyissä olevat tuet on ristissä? Vai oliko seimi kenties ”kaukalo” mallinen, jolloin käsillä ”kaukaloa” kuvaava viittoma olisi lähempänä? Tässä päädyin viittomakielisen käännökseen mukaan viittomaan seimi kädet ristiin eteen aivan kuin kuvaisi seimen päätyä.

Virressä lauletaan lapsesta, joka makaa seimessä. Viittomaksi valikoitui kuitenkin VAUVA eikä LAPSI. Päädyin VAUVA viittomaan ajatellen, että lapsi on kuitenkin ihan pieni ja virressä kerrotaan lapsen syntymästä, joten silloin lapsi on vauva. Huuliossa on kuitenkin virren sanojen mukaan lapsi, mutta ymmärrettävyys ja asia yhteys säilyy mielestäni samana. Lisäksi halusin käännöksissäni ottaa huomioon jo valmiit kirkon verkkosivuilta löytyvien virsien käännökset ja niissä käytetyt viittomat. Tässä kohdassa olen ottanut huomioon viittomakielelle käännetyn version ja siinä lapsi on käännetty viittomalla VAUVA (suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019).

”Jo riennä, katso, sieluni,
 ken seimessä nyt makaapi:
 hän on sun Herras, Kristukses,
 Jumalan Poika Jeesukses.” (liite1.)

Kääntämisessä on usein haasteena kohdekielen vastaavan sanan puuttuminen. On mahdotonta kääntää, jos muodon ja merkityksen täytyy olla juuri samat kuin lähtökielellä. (Ingo 1990, 18–21). Säkeistön alussa lauletaan, ”jo riennä”. Olen soveltanut tähän skoposteoriaa ja kääntänyt sillä ajatuksella mitä kyseisellä sanomalla halutaan viestittää (Hytönen 2006, 71). Viittomakielelle tehdyssä käännöksessä tämä on käännetty KIIRE viittomalle. Tässäkin kohdassa mietin virren kokonaisuutta ja viestin merkitystä ja päädyin viittomaan MENNÄ viittomalla. Riennä on mennä sanalle synonyymi (Suomisanakirja 2018), joten näin ollen valinta oli aika luonnollinen.

”Oi terve, tänne tultuas,
 syntist et hylkää, armias.
 Sä köyhäks tulit, rikkahin,
 sua kuinka kyllin kiittäisin.” (liite1.)

Neljäs säkeistö oli virren haasteellisimmin. Mietin monesti, kuinka säkeistön tulisi alkaa. Mitä säkeistön alussa halutaan kertoa? Moneen kertaan palatessa tähän säkeistöön tuli mieleeni TERVETULOA, joka sitten valikoitui siihen. Mieleeni tuli voimakkaasti ajatus siitä kuinka virren kirjoittaja on säkeistön alussa halunnut tervehtiä tänne maailmaan tullutta ”armiasta” niin kuin virren lause jatkuu. Virsi jatkuu sanoilla ”Sä köyhäks tulit, rikkahin”. Tässä kohdassa mietin jos viittoisi jokaisen sanan kohdalla kyseisen viittoman SINÄ KÖYHÄ TULLA RIKAS. Näin viittoen muuttuisi mielestäni virren sanoma juuri päinvastaiseksi mitä virressä tarkoitetaan. Näin laulun sanoma olisi, että ”köyhänä tulit, mutta tultuasti tänne olet rikas”. Virttä laulaessa siinä on sanoma kuitenkin päinvastoin, joten pitkän pohdinnan jälkeen päädyin viittomaan viitotussa puheessa ja tukiviittomissa OSOITUS SEIMEEN, KÖYHÄ, TÄMÄ, RIKAS, OSOITUS TAIVAA-SEEN. Tässä kohdassa mielestäni oli tärkeää irtaantua hieman suorasta käännöksestä ja ottaa vaikutteita viittomakielestä, jotta virren sanoma säilyisi oikeana.

”Ah Herra, joka kaikki loit,
 kuin alentaa noin itses voit
 ja tulla halpaan seimehen
 heinille härkään, juhtien!” (liite1.)

Tässä säkeistössä oli aluksi ”Ah” laulullinen ilmaisu, tämä ilmenee virressä myöhemmin muutamassa muussakin säkeistössä. Mietin, olisiko tämä pitänyt viittoa vai ei ja jos, niin mikä viittoma olisi ollut paras? Miettien käännöksiä ja niiden tarkoitusta, päädyin sitten jättämään ”Ah” sanoille käännökset pois.

Säkeistön lopussa laulettava ”juhta” on vanha sana eläimille. Ennen ovat monet eläimet olleet työtarkoituksessa, jolloin on puhuttu kuorma- tai vetojuhdista. (suomisana-kirja 2018.) Juhta tarkoittaa vahvoja eläimiä jotka ovat kantaneet kuormia tai vetäneet tarvittavia työkoneita. Näin ollen viittomaksi valikoitui ELÄIN viittoma.

”Vain heinät on sun vuoteenas,
 oi Herra, taivaan kuningas,
 vaikkeivät kultavaattehet
 sun oisi valtas arvoiset.” (liite1.)

Tämän säkeistön alussa olevan ensimmäisen lauseen viittoma valintaan on vaikuttanut viittomakielisen käännöksen viittomat. Siinä hyvin kuvainnollisesti viitotaan heiniä seimessä, käsillä avain kuin näytetään kuinka heinät ovat seimessä makaavan lapsen vuoteena. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019.)

Säkeistön puolivälin jälkeen tulee sana ”vaikkeivät”. Tätä mietin kuinka sanan ratkaisin. Päädyin sitten ratkaisuun, että en sanan kohdalla viito mitään, vaan säkeistön lopussa tulee kielto. Tässäkin kohdassa on hieman viitteitä viittomakielen vaikutteista, eikä suoraa käännöstä. Näin virren kohdasta tuli kuitenkin mielestäni sujuvampi ja ymmärrettävämpi kokonaisuudessaan.

”Näin näytät esimerkilläs,
 ettei sun kelpaa edessäs
 ei kunnia, ei korkeus,
 ei valta, kulta, rikkaus.” (liite1.)

Viittomakielen vaikutus näkyy tämän säkeistön alun viittomissa, viittoessa kohtaa ”Näin näytät esimerkilläs”. Saadakseni virteen runollista vaikutusta, valitsin kyseiseen kohtaan kuvainnollisen viittoman, jossa kaksi sormea lähtevät silmien kohdalta ja päätyvät näyttämään seimen kohtaa samalla kämmen avautuen. Viittoma on mielestäni paljon kuvaavampi tilanteeseen verrattuna, jos esimerkiksi viittoisi NÄIN NÄHDÄ ESIMERKKI.

Seuraavassa lauseessa kohta ”ettei sun kelpaa” viitotaan EI-SOPIA viittomalla, mielestäni se sopi parhaiten kuvaamaan tätä kohtaa. Säkeistön lopussa on ikään kuin luettelomaisesti paljon asioita ja useassa kohdassa myös kiello edessä. Tässä kohdassa olen viittonut lähtötekstin mukaisesti kiellon kohdalla aina kieltoviittoman haluten säilyttää lähtötekstissä olevan tyylin.

”Ah Herrani, mun Jeesuksein,
tee asunnokses sydämein.
Mua älä hylkää tuskassa,
vaan vahvista ain uskossa.” (liite1.)

”Tee asunnokses sydämein” on runollinen ilmaisu sydämessä asumisesta. Halusin tässä kohdassa viestittää samaa ideaa ja valitsinkin viittoman ASUA SYDÄN ja sen jälkeen kuvainnollisesti passiivinen käsi on sydämen kohdalla kuvaamassa sydäntä ja aktiivinen käsi sormet yhdessä kuvaavat sydämeen menoa. Virressä järjestys on eri, kuin viittomissa. Virressä lauletaan ensin ”tee”, tarkoittaen tekemistä. Tässä kohdassa täytyy kuitenkin viittomilla ensin kuvata kohde, ennen kuin niillä voidaan jotain tehdä.

”Ah, iloni jos sinuss`ois,
en unhoittaa sua koskaan vois.
Suo siihen apus armosta,
niin kiitän aina riemulla.” (liite1.)

ILOINEN, JOS, OSOITUS SEIMEEN, EI, UNOHTAA, EI KOSKAAN, nämä viittomat valikoituivat kuvaamaan tämän säkeistön ensimmäistä virkettä. Säkeistössä lauletaan siitä kuinka olemme iloisia vastasyntyneestä lapsesta ja haluamme kiittää siitä, sekä toivomme, että emme häntä koskaan unohtaisi. Säkeistössä mielestäni huomaa sen, kuinka aletaan siirtymään virren loppuun ja Jumalan ylistämiseen. Aikaisemmin virsi

kertoo vastasyntyneestä lapsesta ja siihen liittyvistä tapahtumista. Tässä säkeistössä lasta kiitetään niistä tapahtumista.

”Nyt Jumalalle kunnia,
kun antoi ainoon Poikansa.
Siit enkelitkin riemuiten
veisaavat hälle kiitoksen.” (liite1.)

Virsi loppuu Jumalan ylistykseen maailmaan antamastaan ainoasta pojastaan. Virren loppu on hyvin voimallinen ja usein virren kuullessa olen huomannut kuinka virren viimeiseen säkeistöön tulee aivan kuin uusi voimallinen ylistys Jumalalle. Usein tämän säkeistön kohdalla laulajat nousevatkin seisomaan ylistykseen. Näin ollen tätä voimallista ja juhlaaakin ylistystä mukaillen viiton säkeistön katseen ollessa ylös oikealle minne aluksi viiton JUMALA. Säkeistössä ”kunnia” sanan kohdalla katse kuitenkin käy alhaalla. Taltiointi tilanteessa kuitenkin huomasin silmälasien heijastavan aika paljon, kun katse nousee ylös, joten tässä säkeistössä katse ei ole kovin ylhäällä tämän takia.

4.4 Käännösratkaisut tukiviittoma käännöksessä

Tämän opinnäytetyön toisena käännöksenä syntyi käännös tukiviittomille. Tukiviittomille oleva käännös oli haastava, sen moninaisuuden vuoksi. Tukiviittomien tarkoituksena on parantaa viestin ymmärtämistä ja tuottamista viittomien avulla siten, että viestin keskeiset sanat viitotaan puheen mukana samassa järjestyksessä. Keskeisten sanojen valintaan taas vaikuttavat monet asia, jotka määrittelevät sen, mitä vastaanottajalle on olennaista viittoa, kuten: tilanne, painottaminen, kommunikointikumppanin tarpeet ja edellytykset. (Haaksilahti 2012, 147.) Tukiviittomissa kun viitotaan asian keskeiset sanat, ottaen huomioon vastaanottajan tarpeet, mutta mitä ne milloinkin on. Tukiviittomat ovat siis hyvin tilannesidonnaisia vastaanottajaan. Tämä on tuonut käännöstyöhöni haastetta, koska ei ole vain yhtä asiakasta jonka tarpeisiin käännös olisi tehty.

Tämän opinnäytetyön tukiviittomakäännöksessä on paljon viittomia ajatellen, että tukiviittomissa viitotaan vain keskeiset sanat. On ollut vaikea karsia viittomia hyvin tiivistä lähtötekstistä, ettei sisältö kuitenkaan kärsi. Työn edetessä keskustelin Riitta

Kuusen kanssa tukiviittomille olevien viittomien valinnoista ja siitä kun viittomia on suhteessa paljon ajatellen tukiviittomia, jossa viitotaan asian keskeiset sanat. Riitta Kuusi kuitenkin rohkaisi valitsemaan paljon viittomia sisällön takia, ja jokainen tukiviittomia tarvitseva voi itse karsia viittomia pois tarpeen mukaan. On kuitenkin hyvä antaa tarpeeksi viittomia, käännöstä voi katsoa myös henkilö, jonka tukiviittomat ovat hyvin lähellä viitottua puhetta. Tällöin on hyvä lähtötilanteessa olla tarpeeksi viittomia niitä tarvitseville. (Kuusi 2019.)

Virren käännöstyötä tehdessä tukiviittomille mietin monessa kohdassa, mitkä olisivat lauseen keskeisimmät sanat, jotka kertomalla vastaanottaja ymmärtäisi mitä laulu halua välittää? Tätä ajatusta vieden eteenpäin, olen poiminut säkeistöstä keskeisen ajatuksen ja kääntänyt sen viittomille. Tukiviittomille tehdyssä käänöksessä on näkyvillä tiivistelmäkäännöksen piirteitä. Tiivistelmäkäännös ei ole niin tarkka kuin lähtöteksti on, vaan siinä on käännetty pääasiat lähtötekstistä (Ingo 1990, 83–84).

Kuten työni aiemmassa vaiheessa jo kerroinkin, että olen lähihoitaja ammatiltani ja työskennellyt pääosin kehitysvammaisten parissa. Siellä työskennellessä käytin tukiviittomia osan asiakkaitteni kanssa. Käyttäessä tukiviittomia olen silloin tottunut mahdollisimman vähiin viittomiin. Virsi kokonaisuudessaan on hyvin tiivis ja informatiivinen. Näin ollen viittomien pois jättäminen on monessa kohdassa hyvin vaikeaa, tukiviittomille tehdyssä virressä. Yllättävän monella viittomalla on suuri merkitys virren kokonaissanoman kannalta ja pois jättäminen merkittävääkin sanoman muuttumista, jopa aivan päinvastaiseksi. Tarkoitus on kuitenkin virren sanoman esiin tuominen, joten viittomien määrä on useissa kohdissa yllättävän suuri tukiviittomia ajatellen. Tämä käänös on kuitenkin vain yksi vaihtoehto, ja siitä voi jättää pois tai lisätä tarvittaessa viittomia vastaanottajaa ajatellen kuten aiemmin kerroin. Kun tukiviittomat ovat hyvin sidonnaisia tilanteeseen voi aina tilanteen mukaan valita tarvittavat viittomat. Virren tukiviittomille tehdyn käänöksen tarkemmat glossaukset löytyvät liitteestä 3.

Olen käyttänyt tässä käänöksessä samoja viittomia kuin viitotulle puheelle. Seuraavaksi käsittelenkin työn edetessä olleita haasteita jokainen säkeistö kerrallaan.

”Enkeli taivaan lausui näin:
 Miks hämmästyitte säikähtäin?
 Mä suuren ilon ilmoitan
 maan kansoille nyt tulevan.” (liite1)

Virren keskeisenä asiana on se, kun enkeli tulee ilmoittamaan maailmaan ilosanomaa, näin ollen siitä tulikin lähes kaikki keskeiset sanat valittua. Lisäksi toisessa lauseessa on kysymyssana ”miksi” jonka ajattelin olevan keskeinen viesti vastaanottajalle. Virsi alkaa kysymyksellä johon virressä halutaan vastata.

”Herramme Kristus teille nyt
 on tänään tänne syntynyt,
 ja tää on teille merkiksi:
 seimessä lapsi makaapi.” (liite1)

Tukiviittomalle tekemässäni ensimmäisissä versioissa, viitoitin useassa kohdassa vain HERRA. Ajatukseni oli vähentää näin viittomia jolloin ajatukseni oli viitata vastasyntyneeseen Jeesus-lapseen, jota virressä kutsutaan monilla eri nimillä. Ajatukseni oli viitata aina virressä vastaan tulevassa kohdassa ensimmäisellä nimellä joka usein on HERRA. Työelämänohjaaja Maria Lindbergin mielestä virren KRISTUS, JEESUS ja KUNINGAS viittomat ovat hyvin oleellisia lisiä HERRA viittomaan. Näin ollen lisäsin viittomia virteen. Virren työstämistä jatkaessa huomasin, kuinka lisätessä viittomia virren sanoma syveni sen keskiössä olevaan Jeesus-lapseen näiden viittomien myötä. Mielestäni nämä viittomat ovat mm. sellaisia, joita voi tarvittaessa vähentää ja valita näistä vastaanottajalle tutuimman viittoman.

”Jo riennä, katso, sieluni,
 ken seimessä nyt makaapi:
 hän on sun Herras, Kristukses,
 Jumalan Poika Jeesukses.” (liite1.)

Säkeistön alussa olevaa ”sieluni” sanaa pohdin. Onko se kuinka oleellinen? Säkeistössä on paljon viittomia ja halusin sen kuitenkin eroavan viitotulle puheelle olevasta versiosta, joten päädyin jättämään sen pois. Virren alussa kuitenkin kehoitetaan ”rientämään” jonka olen viittonut MINÄ+MENNÄ viittomalla. Mielestäni tämä viittoma kuitenkin kehottaa menemään kokonaisvaltaisesti seimen luokse ja näin ollen silloin siinä

on sielu mukana. Virsiä kääntäessä on tärkeä muistaa, että ei tekijää ei voi ulkoistaa, vaan virsi viitotaan ”minä” tai ”me” muodossa. Tämä on tärkeää ottaa huomioon myös tukiviittomissa virsien kohdalla, jotta oikeanlainen näkemys säilyy. (Kuusi 2019.) Näin ollen virteen lisättiin MENNÄ viittomaan MINÄ+MENNÄ.

”Oi terve, tänne tultuas,
syntist et hylkää, armias.
Sä köyhäks tulit, rikkahin,
sua kuinka kyllin kiittäisin.” (liite1.)

Tässä säkeistössä oli sama asia kuin edellisessä, oli laulun sanoman kannalta tärkeä liittää MINÄ+SYNTI. Näin ollen minä olen siinä kokijana syntisenä, joka toivoo, että minua ei hyljätä.

Virren loppuosassa on paljon viittomia ajatellen käännöksen olevan tukiviittomille. Jätettäessä viittomia pois, virren sanoma kuitenkin muuttui kovasti, joten näin ollen olen päätenyt säilyttämään suhteellisen paljon tässä kohdassa viittomia. On kuitenkin tärkeää, että tukiviittomille olevassa käännöksessä virren sanoma tulee mahdollisimman hyvin esille.

”Ah Herra, joka kaikki loit,
kuin alentaa noin itses voit
ja tulla halpaan seimehen
heinille härkään, juhtien!” (liite1.)

Säkeistössä lauletaan siitä, kuinka seimessä makaava Jeesus-lapsi on meidän Heramme, jolla sanalla häneen tässä säkeistössä viitataan. Kuinka hän kaiken maailmaan luoneena voi alentua siihen, että hänen vuoteenaan on halpa eläinten ruokintaan tarkoitettu seimi? Säkeistössä tulee esille sana Herra ja muuten Jeesus-lapseen viitataan ”itses” sanalla. Saaden viittomia vähemmäksi olen jättänyt osoitukset mahdollisimman vähäisiksi ja antaa katseen kertoa enemmän. Tässäkin kohdassa viittoessa ALENTAA katseeni on samalla aiemmin viitottuun seimi kohtaan.

”Vain heinät on sun vuoteenas,
oi Herra, taivaan kuningas,
vaikkeivät kultavaattehet
sun oisi valtas arvoiset.” (liite1.)

Säkeistössä laulettavalla ”vuoteenas” tarkoitetaan seimeä jossa Jeesus-lapsi makaa. Silloinhan sanalla viitataan seimeen, jossa Jeesus-lapsi makaa. Tässä kohdassa päädyin kuitenkin valitsemaan virren kokonaisuudessa sanomaa enemmän kuvaavan viittoman kuin yksittäisen sanan viittoma. Lauseessa kerrotaan siitä, kuinka heinät olivat seimessä Jeesus-lapsen vuoteena, valitsin näin ollen kuvaavan viittoman, kuinka heinät olivat seimellä Jeesus-lapsen alla.

”Näin näytät esimerkilläs,
ettei sun kelpaa edessä
ei kunnia, ei korkeus,
ei valta, kulta, rikkaus.” (liite1.)

Tässä säkeistössä viittomien määrä tukiviittomissa verrattuna viitottuun puheeseen on lähes sama, vain yhden viittoman ero. Virren sisältö on hyvin tiivis eikä se anna paljon tilaa jättää pois sanoja merkityksen muuttumisen myötä. Näin ollen valitsin melkein kaikki saman viittomat ja ajattelin tarkastella virttä kokonaisvaltaisesti, viittomien määrästä, enkä yksittäisiä kohtia. Viitotussa puheessa on jo vähemmän viittomia kuin virressä sanoja, joten on tärkeämpää tarkastella sanomaa kuin viittomien määrää tässä kohdassa.

”Ah Herrani, mun Jeesukseen,
tee asunnokses sydämein.
Mua älä hylkää tuskassa,
vaan vahvista ain uskossa.” (liite1.)

Säkeistön alussa viitataan Jeesukseen, jonka toivotaan tekevän virttä laulavan sydämeen kohdassa ”asunto”. Olen kuitenkin jättänyt pois viittoman ASUA, koska mielestäni virressä laulettava asua on kuvainnollinen ilmaisu Jeesuksen tulemisesta sydä-

meen. Näin ollen olen viittonut SYDÄN ja kuvainnollisesti aktiivinen käsi menee sydämeen, joka on äskettäin viitottu ja toinen käsi on jäänyt paikantamaan sydämen kohtaa.

”Ah, iloni jos sinuss` ois,
 en unhoittaa sua koskaan vois.
 Suo siihen apus armosta,
 niin kiitän aina riemulla.” (liite1.)

Tässä säkeistössä on sana unhoittaa. Siinä viiton hieman poikkeuksellisesti viittoman UNOHTAA kahdella kädellä, näin sain virteen lisää laulullisuutta. Jotta viittomiin saadaan laulullisuutta, on niitä hyvä viittoja mahdollisuuksien mukaan kahdella kädellä.

”Nyt Jumalalle kunnia,
 kun antoi ainoon Poikansa.
 Siit enkelitkin riemuiten
 veisaavat hälle kiitoksen.” (liite1.)

Virren lopussa oleva säkeistö on sanomaltaan hyvin keskeisessä roolissa ajatellen virttä kokonaisuudessaan. Siinä ylistetään Jumalaa siitä, mistä virsi muuten kertoo. Koko virsi johdattaa tähän säkeistöön. Saadakseni virren sanomaan voimakkuutta ja syvyyttä katse on koko säkeistön ajan ylös oikealle Jumalassa, ainoastaan KUNNIA viittoman kohdalla katse käy alhaalla. Katseen tarkoitus on korostaa ylistystä Jumalalle, joka on tämän säkeistön tarkoitus. Usein myös tämä säkeistö lauletaan seisaaltaan ja hieman voimakkaammin, joten on hyvä saada viittomiin hieman lisää voimaa katseella.

4.5 Käännösten taltioiminen

Opinnäytetyön tilajaapalaverissa sovimme jo tilaajan kanssa käännösten taltioimisen tapahtuvan tilaajan omassa studiossa Helsingissä. Näin ollen käännösten taltioimisen ollessa ajankohtainen, matkustin Kuopiosta Helsinkiin käännösten kuvauksiin. Kuvaus aamuna valitsin ylleni tummat vaatteet, jotta kädet erottuvat selkeästi viittoessa. Muutenkin yleisilmeen annoin olla hyvin neutraali, jotta se ei veisi huomiota videoiden tärkeimmästä asiasta eli viittomista. Kuvauksiin tuli mukaan työelämänyhteyshenkilö

Riitta Kuusi, joka olikin suuressa merkityksessä. Hänen läsnäolonsa oli merkityksellinen, ja hän myös pystyi tarvittaessa keskeyttämään kuvauksen huomattessaan jotain poikkeavaa kuvauksissa. Käännökset kuvasi kirkkohallituksen oma kuvaaja Aarne Ormio. Kuvausten jälkeen videoihin lisättiin musiikki päälle erikseen, jotta kuvaustilanteessa mahdolliset sivuäänet eivät häiritse lopullisissa käännöksissä.

Käännöksiä harjoitellessa taltioimista varten oli virren sanat ja molemmat käännökset opeteltava ulkoa. Harjoitellessa käännöksiä, huomasin niiden järjestyksellä olevan merkitystä. Opettelin käännökset siten, että kuvaus tilanteessa viitoitin ensin tukiviittomille olevan käännöksen ja sen jälkeen viitotulle puheelle olevan käännöksen. Tässä järjestyksessä siksi, että oli helpompi viittoa ensin vähemmän viittomia ja sen jälkeen muuttaa ajatusta lisäten niitä kuin toisin päin.

Kuvaus tilanne oli ammattilaisten kanssa helppo ja sujuva. Minulle käännösten kuvaaminen oli hyvin jännittävä varsinkin etukäteen ajateltuna. Ajattelin siinä menevän kauan monien uusintojen takia. Tilanne oli kuitenkin hyvin rauhallinen ja ymmärtäväinen uutta tilannetta kohtaan ammattilaisilta ja he saivat luotua hyvän tilanteen ja käännösten kuvaaminen sujui mielestäni odotettua nopeammin ja helpommin.

Työelämänyhteyshenkilö Riitta Kuusi oli käännöksiin tyytyväinen ja se olikin se paras palaute. Onnistuneiden kuvausten jälkeen oli helpottunut olo, olin saanut suoritettua sen, mihin olin harjoitellut monta kuukautta ja hionut viimeiseen asti.

Käännösten pohjalla on Virsivisan verkkosivuilta löytyvän virren äänite, jonka päälle viiton viittomat. Alusta asti olen harjoitellut saman äänitteen päälle viittomista, jotta kuvaustilanteessa se on sujuvaa. Äänitteellä oli suuri merkitys. Valittu äänite on mielestäni hyvä, koska siinä on selkeä rytmi ja sävel jolloin viittominen onnistui sujuvasti.

5 POHDINTA

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tuotteena syntyi kaksi käännöstä tutusta jouluvirrestä ”Enkeli taivaan lausui näin” (liite1). Käännökset syntyivät viitotulle puheelle ja tukiviittomille. Käännökset on taltioitu Helsingissä Kirkkohallituksen omassa studiossa maaliskuussa 2019. Käännökset parantavat saavutettavuutta kirkon verkkosivujen materiaaleissa.

Aloittaessa käännösprosesseja virren sanoman sisäistäminen tuntui haasteelliselta. Mitä virren tekijä haluaa viestittää? Paneutuessa virteen säkeistö kerrallaan sanoma alkoi kuitenkin pikku hiljaa avautua ja asioille pystyi antamaan paremmin viittomia. Nyt monta kuukautta virren sisältöä edestakaisin miettineenä virsi tuntuu hyvin helpolta, ymmärrettävältä ja loogiselta. Mutta se tosiasia ei häviä mihinkään, että käännöstä voisi hioa ja muokata edelleen ja loputtomiin. Virren voi nähdä niin monella tavalla ja siitä voi korostaa niin monia eri asioita, että jossain vaiheessa oli vaan päädyttävä omasta mielestä parhaaseen lopputulokseen.

Tämän opinnäytetyön suurimpia haasteista, mutta toisaalta työn mielenkiintoisin osuus oli mielestäni siinä, kun syntyneet käännökset ovat toisaalta hyvin lähellä toisiaan, mutta toisaalta aivan erilaiset. Oli mielenkiintoista käännöksiä tehdessä miettiä niiden eroja ja yhtäläisyyksiä.

Kokonaisuudessa olen tyytyväinen niihin ratkaisuihin, joita olen virressä tehnyt ja niihin keskusteluihin asiantuntijoiden kanssa, joiden perusteella nämä käännösratkaisut syntyivät. Virressä on kuitenkin monia kohtia, joita piti miettiä ja ratkaista, kuinka sanoman voi tuottaa viitotulla puheella ja tukiviittomilla. Oli tärkeä pystyä helpoilla yksinkertaisillakin tavoilla tuomaan se sanoma esille, jota virressä halutaan viestittää.

Käännöksiä tehdessä opin paljon viitotusta puheesta ja tukiviittomista. Yksi keskeinen huomio itselläni oli tukiviitottujen käännösten suuri kirjo. Tukiviittomia käyttäneenä yllätyin sen moninaisuudesta. Joissakin käännöksissä tuntui olevan hyvin niukasti viittomia, kun taas toinen lähenteli hyvin paljon viitottua puhetta. Sen tasapainon löytäminen, jota käännöksissä on käytetty, oli mielenkiintoinen.

Ilmeiden, eleiden ja katseen tärkeyden olen tiennyt viitotussa puheessa ja tukiviittomissa, mutta paneutuessa virteen ja sen sanoman viestittämiseen näiden asioiden tärkeys korostui. Oli mielenkiintoista huomata, kuinka suuri merkitys katseella on sekä

viitotussa puheessa että tukiviittomissa. Katseen avulla pystyi kertomaan paljon, ja se oli osa viittomista. Alkuun harjoitellessa virttä minulla oli hyvin niukat ilmeet ja eleet, ja sen takia virsi oli hyvin valju ja vajaa. Samat viittomat saivat aivan erilaisen ulkomuodon lisätessä ilmeitä ja eleitä.

Tämän opinnäytetyön tuloksena syntyneet käännökset ovat mielestäni uraa uurtavia. Nämä ovat ensimmäiset käännökset virrestä viitotulle puheelle ja tukiviittomille. Viitotulle puheelle ja tukiviittomille oleville käännöksille on varmasti käyttöä. On tärkeää, että niitä on helposti saatavilla jokaiselle niitä tarvitsevalle. Käännöksistä hyötyvät varmasti hyvin monet henkilöt, niin itse käyttäjät, heidän läheiset kuin ammattilaisetkin. Jatkossa on varmasti tärkeää myös muita virsiä kääntää niin viitotulle puheelle kuin tukiviittomille.

Opinnäytetyönä syntyneiden käännösten lopulliseen ulkoasuun olen tyytyväinen. Minulle videoinnit ovat olleet usein hyvin haastavia. Kuvaamisen alkaessa on usein jännitys iskenyt ja se on vaikuttanut käännöksiin. Tämä olikin suuri haaste työssäni ja halusin siihen panostaa. Nyt katsellessa videoita olen todella tyytyväinen niihin videoihin jotka sain aikaan. Olin niin paljon harjoitellut, että jännitys ei päässyt suureksi kuvaus tilanteessa.

LÄHTEET

- Aaltonen, Sirkku ja Laukkanen, Liisa 2015. Mitä käännökset voivat meille kertoa? Teoksessa Aaltonen, Sirkku; Siponkoski, Nestori ja Abdallah, Kristiina (toim.) Käännetyt maailmat johdatus käännösviestintään. Helsinki: Gaudeamus Oy, 275–292.
- Haaksilahti, Tiina & Laatikainen, Sari 2012. Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiokeinot. Teoksessa Salonsaari, Maria-Elisa; Haaksilahti, Tiina; Laatikainen, Sari & Rainò & Aunola, Ulla (toim.) Viiton ja ohjaan. Helsinki: Opetushallitus, 145–157.
- Huuhtanen, Kristiina 2012a. Mitä on kommunikointi? Teoksessa Kristiina Huuhtanen (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry, 12–25.
- Huuhtanen, Kristiina 2012b. Kommunikointi elein ja viittomin. Teoksessa Kristiina Huuhtanen (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry, 26–31.
- Humphrey, Janice H. and Alcorn, Bob J. 2007. So You Want to be An Interpreter? Renton, WA: H & H Publishing Co.
- Hynninen, Jorma 1993. Oi muistatko vielä sen virren. Keuruu: Otava.
- Hytönen, Niina 2006. Käännösteorioiden kirjo kääntäjän työväliseksi. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 66–83.
- Ingo, Rune 1990. Lähtökielestä kohdekieleen. Johdatusta käännöstieteeseen. Juva: WSOY.
- Ketonen, Ritva; Launonen, Kaisa; Ikonen, Alisa; Salmi, Paula; Palmroth, Anne; Roman, Marjatta ja Mattinen, Aino 2014. Kieli ja viestintä. Teoksessa Siiskonen, Tiina; Aro, Tuija; Ahonen, Timo ja Ketonen, Ritva (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 201–225.
- Kirkkohallitus 2018a. Jumalanpalvelus tukiviittomin. Viitattu 9.11.2018 <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/saavutettavuus/materiaalit/jumalanpalvelus-tukiviittomilla>
- Kirkkohallitus 2018b. Materiaalia. Viitattu 5.10.2018 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3BBE27>
- Kirkkohallitus 2018c. Saavutettavuus – osallisuus, yhdenvertaisuus ja esteettömyys. Viitattu 10.11.2018 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content554434>
- Kirkkohallitus 2018d. Jumalanpalvelus viitotulla puheella. Viitattu 25.11.2018 <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/saavutettavuus/materiaalit/jumalanpalvelus-viitotulla-puheella1>
- Kirkkohallitus 2019. Viitattu 9.4.2019 <https://evl.fi/etusivu>
- Kumpulainen, Minna 2015. Kääntäjä – viestinnän asiantuntija. Teoksessa Aaltonen, Sirkku; Siponkoski, Nestori & Abdallah, Kristiina (toim.) Käännetyt maailmat johdatus käännösviestintään. Helsinki: Gaudeamus Oy, 23–39.
- Kuusi, Riitta 2019. Keskustelu. 7.2.2019. Kuopio: Hotelli Atlas.

Lappi, Päivi ja Malm, Anja 2012. Viitottu puhe ja sormiaakkosviestintä. Teoksessa Kristiina Huuhtanen (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry, 47.

Laurén, Sirpa 2006. Kielen sisäinen tulkkaus. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 199–225.

Papunet 2018a. ”Opas kommunikoinnin mahdollisuuksiin,” Viitattu 15.10.2018 http://papunet.net/tietoa/fileadmin/muut/Esitteet/opas_kommunikoinnin_mahdollisuuksiin_2008.pdf

Papunet 2018b. ”Tukiviittomat kommunikoinnissa.” Viitattu 5.9.2018 <http://papunet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa>

Papunet 2018c. ”Viittomien oppimisvaiheet” Viitattu 29.10.2018 <http://papunet.net/tietoa/viittomien-oppimisen-vaiheet>

Riihimäki, Aili 1994. Miten tulkataan hengellistä tekstiä viittomakielelle? Teoksessa Honkkila, Hannu & Kaustell, Bernt & Majatie, Petri (toim.) 1994. Kirkon ja kuuron kohtaaminen. Raportti pohjoismaisesta kuurojenpappien kokouksesta Valamon luostarissa 9.-14.8.1993. Helsinki: Helsingin hiippakunnan tuomiokapituli/Kuurojenpappit, 49–54.

Roslöf, Raija & Veitonen, Ulla 2006. Suomalaisen viittomakielen kääntäminen ja käännösteoriat. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 108–120.

Roslöf, Raija & Veitonen, Ulla 2006. Tavoitteena toimivat tulkkausikäytännöt. Teoksessa. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 163–179.

Saksa, Silja 2004. Baabelin perilliset. Kääntäjien ja kääntämisen historiaa. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Savolainen, Leena 2000. Viittomakielten erilaiset muistiinmerkitsemistavat. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Pieksämäki: Finn Lectura, 189–200.

Savonen, Karri 2008. Bob Dylanin laulujen suomennosten vertailu. Teoksessa Irmeli Helin ja Hilkka Yli-Jokipii (toim.) Kohteena käännös Uusia näkökulmia kääntämisen ja tulkkauksen tutkimiseen ja opiskelemiseen. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus, 237–259.

Similä, Markus 2009. Muistatko vielä sen virren. Helsinki: Kirjapaja.

Sorvali, Irma 1996. Unohdettu kääntäjä. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2018. Virsikirja. Viitattu 7.11.2018 <http://notes.evl.fi/Virsi-kirja.nsf/30a7d6618ce6ab81c2256ca80040e996/443c5963349ebf3ac2256cf9005524b4?OpenDocument&Highlight=0,21>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2012. Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma. Suomen ev.-lut. kirkon Kirkkohallituksen julkaisuja 2012. Viitattu 5.10.2018

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/o/3E95F2C7F4600B27C22579B80035B00F/\\$FILE/vihko_suomi.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/o/3E95F2C7F4600B27C22579B80035B00F/$FILE/vihko_suomi.pdf)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2018b. Kirkko ja viittomakieliset. Viitattu 14.11.2018. <http://viittomakieli.evl.fi/raamattu.html>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2019. Virret. Virsi 21. Viitattu 21.1.2019. <http://viittomakieli.evl.fi/virret.html>

Suomisanakirja 2018. Viitattu 23.11.2018. <https://www.suomisanakirja.fi>

Takala, Marjatta 2016. Kommunikointitapojen kirjo. Teoksessa KIELI, KUULO ja OPPIMINEN Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. 3.painos. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 38–55.

Valtionvarainministeriö 2018. Saavutettavuus. Viitattu 25.10.2018. <https://vm.fi/saavutettavuusdirektiivi>

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 2003.

Virsisivisa 2018. Viitattu 22.11.2018. [http://www.virsivisa.fi/viikon_virsi/vk_51_enkeli_taivaan_\(21\)](http://www.virsivisa.fi/viikon_virsi/vk_51_enkeli_taivaan_(21))

Väinölä, Tauno 2018. 21 Enkeli taivaan lausui näin. Viitattu 5.9.2018. <http://notes.evl.fi/virsi-kirja.nsf/63fe9e50813fe1d6c2256e570039fa80/6f202cecb9969181c22570c8006f6ae8?OpenDocument>

Vehmas-Lehto Inkeri 2008. Onko käännotutkimuksessa särmää? Teoksessa Irmeli Helin ja Hilkka Yli-Jokipii (toim.) Kohteena käännos Uusia näkökulmia kääntämisen ja tulkkauksen tutkimiseen ja opiskelemiseen. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus, 13–42.

LIITTEET

LIITE 1 Virsi 21 ”Enkeli taivaan lausui näin”

1. Enkeli taivaan lausui näin:
Miks hämmästyitte säikähtäin?
Mä suuren ilon ilmoitan
maan kansoille nyt tulevan.

2. Herramme Kristus teille nyt
on tänään tänne syntynyt,
ja tää on teille merkiksi:
seimessä lapsi makaapi.

3. Jo riennä, katso sieluni,
ken seimessä nyt makaapi:
hän on sun Herras, Kristukses,
Jumalan Poika, Jeesukses.

4. Oi terve, tänne tultuas,
syntist et hylkää, armias.
Sä köyhäks tulit, rikkahin,
sua kuinka kyllin kiittäisin.

5. Ah Herra, joka kaikki loit,
kuin alentaa noin itses voit
ja tulla halpaan seimehen
heinille härkään, juhtien!

6. Vain heinät on sun vuoteenas,
oi Herra, taivaan kuningas,
vaikkeivät kultavaattehet
sun oisi valtas arvoiset.

7. Näin näytät esimerkilläs,
ettei sun kelpaa edessäs
ei kunnia, ei korkeus,
ei valta, kulta, rikkaus.

8. Ah Herrani, mun Jeesuksein,
tee asunnokses sydämein.
Mua älä hylkää tuskassa,
vaan vahvista ain uskossa.

9. Ah, iloni jos sinuss' ois,
en unhottaa sua koskaan vois.
Suo siihen apus armosta,
niin kiitän aina riemulla.

10. Nyt Jumalalle kunnia,
kun antoi ainoon Poikansa.
Siit enkelitkin riemuiten
veisaavat hälle kiitoksen.

Martti Luther 1535

Suomentanut Hemminki Maskulainen virsikirjaan 1605.

Uudistanut Elias Lönnrot 1867, Julius Krohn 1880.

LIITE 2 ”Enkeli taivaan lausui näin” virren glossit viitotulle puheelle

Enkeli	ENKELI
taivaan	TAIVAS
lausui	LAUSUA
näin:	
Miks	MIKSI
hämmästyitte	HÄMMÄSTYÄ
säikähtäin?	SÄIKÄHTÄÄ
Mä	
suuren	SUURI
ilon	ILOINEN
ilmoitan	ILMOITTAAN
maan	MAAILMA
kansoille	KANSA
nyt	
tulevan.	TULLA
Herramme	HERRA
Kristus	KRISTUS
teille	TE
nyt	
on	
tänään	TÄNÄÄN
tänne	
syntynyt,	SYNTYÄ
ja	
tää	
on	
teille	TE
merkiksi:	MERKKI
seimessä	SEIMI
lapsi	VAUVA
makaapi.	MAATA
Jo	
riennä,	MENNÄ
katso,	KATSOA
sieluni,	OMA+SIELU
ken	KUKA
seimessä	SEIMI
nyt	
makaapi:	MAATA
hän	HÄN (OSOITUS SEIMEEN)
on	

sun	
Herras,	HERRA
Kristukses,	KRISTUS
Jumalan	JUMALA
Poika,	POIKA
Jeesukses.	JEEBUS + OSOI- TUS SEIMEEN
Oi	
terve,	TERVETULOA
tänne	TÄMÄ
tultuas,	
syntist	MINÄ+SYNTI
et	ÄLÄ
hylkää,	HYLJÄTÄ
armias.	ARMIAS
Sä	
köyhäks	KÖYHÄ
tulit,	TÄÄLLÄ
rikkahin,	RIKAS+OSOI- TUS TAIVAS
sua	
kuinka	KUINKA
kyllin	
kiittäisin.	KIITTÄÄ
Ah	
Herra,	HERRA
joka	KUKA
kaikki	KAIKKI
loit,	LUODA
kuinka	KUINKA+OSOI- TUS SEIMEEN
alentaa	ALENTAA (TAI- VAASTA MAA- HAN)
noin	
itses	
voit	
ja	
tulla	
halpaan	KÖYHÄ
seimehen	SEIMI
heinille	HEINÄ
härkän,	HÄRKÄ
juhtien!	ELÄIN
Vain	VAIN
heinät	HEINÄ

on	
sun	
vuoteenas,	HEINÄT SEI- MESSÄ
oi	
Herra,	HERRA
taivaan	TAIVAS
kuningas,	KUNINGAS
vaikkeivät	
kultavaattehet	KULTA+VAAT- TEET
sun	OSOITUS SEI- MEEN
oisi	
valtas	VALTA
arvoiset.	ARVO
Näin	
näytät	NÄHDÄ+OSOI- TUS SEIMEEN
esimerkilläs,	
ettei	
sun	EI-SOVI
kelpaa	
edessäs	EDESSÄ
ei	EI
kunnia,	KUNNIA
ei	EI
korkeus,	KORKEAMPI
ei	EI
valta,	VALTA
kulta,	KULTA
rikkaus.	RIKAS
Ah	
Herrani,	HERRA
mun	
Jeesuksein,	JEEBUS
tee	
asunnokses	ASUA
sydämein.	SYDÄN +MENNÄ SY- DÄMEEN
Mua	
älä	ÄLÄ
hylkää	HYLJÄTÄ
tuskassa,	TUSKA
vaan	VAAN
vahvista	VAHVA

ain	JATKUVA
uskossa.	USKO
Ah,	
iloni	ILOINEN
jos	JOS
sinuss`	OSOITUS SEI- MEEN
ois,	
en	
unhottaa	UNOHTAA
sua	
koskaan	EI KOSKAAN
vois.	
Suo	ANTAA ITSEEN PÄIN
siihen	
apus	AUTTAA
armosta,	ARMO
niin	
kiitän	KIITOS
aina	JATKUVA
riemulla.	ILOINEN
Nyt	NYT
Jumalalle	JUMALA
kunnia,	KUNNIA
kun	
antoi	ANTAA YL- HÄÄLTÄ ALAS
ainoon	AINOA
Poikansa.	POIKA
Siit	
enkelitkin	ENKELI
riemuiten	ILOINEN
veisaavat	LAULAA
hälle	
kiitoksen.	KIITOS

LIITE 3 ”Enkeli taivaan lausui näin” virren glossit tukiviittomille

Enkeli	ENKELI
taivaan	
lausui	LAUSUA
näin:	
Miks	MIKSI
hämmästyitte	HÄMMÄSTYÄ
säikähtäin?	
Mä	
suuren	
ilon	ILOINEN
ilmoitan	ILMOITTAAN
maan	MAAILMA
kansoille	
nyt	
tulevan.	TULLA
Herramme	HERRA
Kristus	KRISTUS
teille	
nyt	
on	
tänään	TÄNÄÄN
tänne	
syntynyt,	SYNTYÄ
ja	
tää	
on	
teille	
merkiksi:	MERKKI
seimessä	SEIMI
lapsi	VAUVA
makaapi.	MAATA
Jo	
riennä,	MINÄ+MENNÄ
katso,	
sieluni,	
ken	KUKA
seimessä	SEIMI
nyt	
makaapi:	MAATA
hän	
on	
sun	

Herras,	HERRA
Kristukses,	KRISTUS
Jumalan	JUMALA
Poika,	POIKA
Jeesukses.	JEESUS
Oi	
terve,	TERVETULOA
tänne	
tultuas,	
syntist	MINÄ+SYNTI
et	EI
hylkää,	HYLJÄTÄ
armias.	
Sä	
köyhäks	KÖYHÄ
tulit,	TÄÄLLÄ
rikkahin,	RIKAS
sua	OSOITUS TAI- VAASEEN
kuinka	KUINKA
kyllin	
kiittäisin.	KIITOS
Ah	
Herra,	HERRA
joka	
kaikki	
loit,	LUODA
kuinka	KUINKA
alentaa	ALENTUA TAI- VAASTA MAA- HAN
noin	
itses	
voit	
ja	
tulla	
halpaan	KÖYHÄ
seimehen	SEIMI
heinille	HEINÄ
härkän,	HÄRKÄ
juhtien!	ELÄIN
Vain	
heinät	HEINÄ
on	
sun	

vuoteenas,	HEINÄT SEI- MESSÄ
oi	
Herra,	HERRA
taivaan	
kuningas,	KUNINGAS
vaikkeivät	
kultavaattehet	KULTA+VAAT- TEET
sun	
oisi	
valtas	VALTA
arvoiset.	ARVO
Näin	
näytät	NÄHDÄ
esimerkilläs,	
ettei	OSOITUS SEI- MEEN
sun	
kelpaa	EI-SOVI
edessä	
ei	EI
kunnia,	KUNNIA
ei	EI
korkeus,	KORKEAMPI
ei	EI
valta,	VALTA
kulta,	KULTA
rikkaus.	RIKAS
Ah	
Herrani,	HERRA
mun	
Jeesuksein,	JEESUS
tee	
asunnokses	
sydämein.	SYDÄN +MENNÄ SY- DÄMEEN
Mua	
älä	ÄLÄ
hylkää	HYLJÄTÄ
tuskassa,	
vaan	
vahvista	VAHVA
ain	
uskossa.	USKO

Ah,	
iloni	ILOINEN
jos	
sinuss`	
ois,	
en	
unhottaa	UNOHTAA
sua	
koskaan	EI KOSKAAN
vois.	
Suo	ANNA
siihen	
apus	AUTTAA
armosta,	
niin	
kiitän	KIITOS
aina	
riemulla.	
Nyt	
Jumalalle	JUMALA
kunnia,	KUNNIA
kun	
antoi	ANTAA TAI- VAASTA MAA- HAN
ainoon	
Poikansa.	POIKA
Siit	
enkelitkin	ENKELI
riemuiten	
veisaavat	LAULAA
hälle	
kiitoksen.	KIITOS

LIITE 4 Viitotun puheen työryhmän suositus Viitotulle puheelle

Viitotun puheen työryhmän suositus Viitotun puheen seminaarissa 22.3.2003 julkistettiin Viitotun puheen työryhmän laatimat suositukset. Näiden suositusten toivotaan leviävän viitotun puheen käyttäjien, tulkkien ja opettajien hyödyksi ympäri Suomen. Viitotun puheen suosituksia työstetään ja tarkastetaan sekä niiden levittämistä jatketaan edelleen.

Viitottu puhe on huulilta luvun tukimenetelmä. Selkeä huulio on erityisen tärkeä. Huulio on täysin suomen kielen mukainen ja ymmärtämisen kannalta tärkeimmät viittomat viitotaan samanaikaisesti puheen kanssa. Kaikkia sanoja ei siis viitota. Viitotussa puheessa käytetään viittomia, jotka vastaavat sanan merkitystä.

Minä en kärsi kuunnella sinua (MINÄ+EI+JAKSA+KUUNNELLA+SINÄ)

Suosituksien merkintäjärjestelmässä ISOLLA kirjoitetut sanat tarkoittavat viittomia. Numerot, esim. OMA-1(minun), OMA2(sinun), OMA-3(hänen) tarkoittavat viittoman paikkaa viittomatilassa tai vartalolla Juha Paunun Viito elävästi -kirjan merkintäjärjestelmää mukaillen.

Sormitus - sormitetaan perusmuodossa, jos se sopii lauseen rakenteeseen, tarvittaessa käytetään osoitusta tai sormitetaan sana taivutusmuodossa Minä asun Oulaisissa. (MINÄ+ASUA+sorm.O-U-L-A-I-S-I-S-S-A) Minä asun Maskussa. (MINÄ+ASUA+sorm.M-A-S-K-U) Sormituksessa on pidettävä käsi lähellä suuta, jotta huulio ja käsi näkyvät yhtä aikaa. Käsi ei saa liikkua näkökentän ulkopuolelle.

Yhdyssanat - käytetään viittomakielen mukaisia viittomia, ei sanasta sanaan Isäni on talonmies. (OMA-1+ISÄ+TALONMIIES) talonmies viittomakielen mukaisesti, EI TALO+MIIES Kuulonhuoltoliitto (HUONOKUULOINEN+LIITTO)

Verbien kieltomuodot - käytetään kieltomuotoja, jolloin lauseeseen voi joskus tulla kaksinkertainen kieltö Minä en todellakaan halua unohtaa sinua koskaan. (MINÄ+EI+TODELLA+EI-HALUTA+UNOHTAA+SINUA+EI-KOSKAAN)

Toteava olla – ei viitota, sanotaan vain huuliolla Minä olen iloinen. (MINÄ+ILOINEN) Minä olin iloinen. (MINÄ+JO+ILOINEN) Jos mennyt aikamuoto ilmenee lauseessa muutoin, imperfektin tunnusta JO ei tarvita.

Omistava olla – käytetään tarvittaessa Onko sinulla lapsia? (OMISTAA+SINÄ+LAP-SIxx)

Omistus - OMA-viittoman monikkoon liitetään persoonapronomini tarvittaessa. Minun (OMA-1) sinun (OMA-2) hänen (OMA-3) meidän (OMA-1) teidän (OMA-2) heidän (OMA-3)

Kun lauseessa on possessiivisuffiksi (=omistusliite sanan perässä, esim. autoni, autosi, autonsa, automme, autonne, autonsa), OMA viitotaan ennen pääsanaa. Autoni on todella vanha. (OMA-1+AUTO+TOSI+VANHA)

-isi – viittomaa käytetään tarvittaessa toteavan olla- ja muiden verbien yhteydessä merkityksessä olisi. Olisin iloinen, jos voittaisin Lotossa. (MINÄ+ISI+ILOINEN+JOS+VOITTA+LOTTO) Jos voittaisin Lotossa, olisin iloinen. (JOS+MINÄ+VOITTA+LOTTO+MINÄ+ILOINEN) Haluaisin lähteä kotiin. (MINÄ+HALUTA+LÄHTEÄ+KOTIIN) Ei olisi mukava olla tällaisella ilmalla ulkona. - Ei olisi. (EI+MUKAVA+ULKONA+TÄLLAINEN+SÄÄ. - EI) Kohteliaassa kysymyksessä "Avaisitko ikkunan?", riittää kohtelias ilme, ei viitota -isi-viittomaa (AVATA+SINÄ+IKKUNA)

Persoonapronomini - viitotaan ennen verbiä ja lisätään tarvittaessa, kun suomen kielen verbimuoto sisältää persoonan Tulimme kotiin ihan äsken. (ME+TULLA+KOTI+ÄSKEN) Juoksen kotiin. (MINÄ+JUOSTA+KOTI)

Kysymys - kysymyslauseeseen kuuluu ilme ja kehon liike sekä osoitus tai persoonapronomini. Viittomajärjestys: Juoksetko vai käveletkö? (JUOSTA+KÄVELLÄ+SINÄ) Kysymysviittomia käytetään viittomakielen mukaisesti. Esim. kellonajasta kysyttäessä, Mihin aikaan tapaamme? (KELLO+ME+TAVATA), tai määrästä kysyttäessä, Paljonko sinulla on rahaa? (MONTA+SINÄ+OMISTAA+RAHA)

Vahvistavat ilmaukset - viittomakielen mukaiset tai pelkkä huulio Olet todella kaunis. (SINÄ+TODELLA+KAUNIS) Minulla on aika paljon rahaa. (MINÄ+PALJON+RAHA)

Demonstratiivipronominit (tämä, tuo, se, nämä, nuo, ne) - osoitetaan tai käytetään pelkkää huuliota

Relatiivipronominit (joka, mikä) - käytetään tilanteeseen sopivaa viittomaa tai osoittelua - EI J-KIRJAINTA (Se tyttö, jonka tapasit, oli sisareni.)

(TYTTÖ,+KUKA+SINÄ+TAVATA+JO,+JO+OMA-1+SISAR) Talossa, jossa asuin lapsena, oli vihreä ovi. (TALO+OS+MINÄ+ASUA+LAPSI,+OMISTAA+JO+VIHREÄ+OVI) Auto, jonka ajattelin ostaa, on liian kallis. (AUTO+MINÄ+AJATELLA+OSTAA,+LIIAN+KALLIS)

Kun-sana - viittomakielen mukaisesti, ei käytetä kuvasanakirjan viittomaa 133.8 Kun olin pieni, asuin maalla. (AIKAISEMMIN+MINÄ+PIENI,+MINÄ+ASUA+MAASEUTU) Kun alkaa sataa, lähdän kotiin. (MYÖHEMMIN+ALKAA+SATAA,+MINÄ+LÄHTEÄ+KOTI)

Vertailu - komparatiivin ja superlatiivin tunnuksia käytetään tarvittaessa Tämä on vaikein lause. (OS.+VAIKEA-superl.tunnus+LAUSE) Entinen autoni kulki nopeammin kuin vanha. (OMA-1+AIKAISEMMIN+AUTO+AJAA+NOPEA+kompar.tunnus+VANHA) Samanlaisia vertailtaessa kuin=SAMA, poikkeus: Sinä olet yhtä vanha kuin minä. (SINÄ+SAMA+VANHA+MINÄ) komparatiivin kanssa KUIN sanotaan vain huuliolla Komparatiivissa samoin kuin viittomakielessä komparatiivin tunnuksen suunta vaihtuu, kun jotain on vähemmän: halvempi

Ilmeet - käytetään myös viitotussa puheessa, kunhan huulio on selkeä ja näkyvissä. Ilmeet elävöittävät viittomista ja tukevat ymmärtämistä, mutta pelkkä ilme ei riitä vaan tarvitaan myös huulio ja mahdollisesti viittoma.

Tilan käyttö - käytetään tilaa, kunhan huuliosta on nähtävissä suomenkielinen puhe. Tilaa tulee käyttää riittävän pienellä alueella, jotteivat viittomat poistu näkökentästä.

Polysynteettiset viittomat (klassifikaattorit) - käytetään myös viitotussa puheessa Kynät ovat pöydällä rivissä. (KYNÄ+PÖYTÄ+kuvaile etusormella kuinka kynät on aseteltu riviin)

Perfekti (on ollut) Olen juossut. (MINÄ+JO+JUOSTA)

Pluskvamperfekti (oli ollut) Olin juossut. (MINÄ+JO+JUOSTA+JO-tarvittaessa)

https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2017/03/vipe_loppuraportti.pdf